

50/1841/13

ODPIS₁

**KUJAWSKO-POMORSKI
OŚRODEK DORADZTWA ROLNICZEGO
w Minikowie**

**Program działalności
Kujawsko-Pomorskiego
Ośrodka Doradztwa Rolniczego
w Minikowie
na 2014 rok**

Minikowo, listopad 2013 rok

ODPIS⁽⁴⁾

**UCHWAŁA NR 50/1841/13
ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
z dnia 18 grudnia 2013 r.**

**w sprawie zatwierdzenia Programu działalności na 2014 rok Kujawsko-Pomorskiego
Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie**

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2013 r. poz. 596 z późn. zm.¹), art. 3 ust. 3 oraz art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2013 r., poz. 474), uchwala się, co następuje:

§ 1. Zatwierdza się Program działalności na 2014 rok Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się dyrektorowi Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wicemarszałek Województwa

Edward Hartwich

Członek Zarządu
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Sławomir Kopyść

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
w TORUNIU

Toruń 14. STY. 2014

Stwierdzam zgodność z oryginałem
(4)

Barbara Komełowska
inspektor

Członek Zarządu
Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Michał Kordecki (2)

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2013 r., poz. 645.

UZASADNIENIE

1. Przedmiot regulacji:

Uchwała dotyczy zatwierdzenia Programu działalności na 2014 rok Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

2. Podstawa prawna:

Na podstawie art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2013 r. poz. 596 z późn. zm.) zarząd województwa wykonuje zadania nie zastrzeżone na rzecz sejmiku województwa i wojewódzkich samorządowych jednostek organizacyjnych. Zgodnie z zapisami art. 12 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2013 r., poz. 474), dyrektor jednostki doradztwa rolniczego przedkłada do zatwierdzenia organowi, któremu ta jednostka podlega roczny program działalności doradczej na rok następny. Zgodnie z art. 3 ust. 3 wyżej cytowanej ustawy, wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego podlegają właściwemu zarządowi województwa.

3. Opinia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej:

Nie dotyczy.

4. Konsultacje ustawowe:

Zgodnie z art. 9 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2013 r., poz. 474) Program działalności na 2014 rok został pozytywnie zaopiniowany przez Radę Społeczną Doradztwa Rolniczego przy Kujawsko-Pomorskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Minikowie na posiedzeniu Rady w dniu 26 listopada 2013 roku.

5. Uzasadnienie merytoryczne:

Zadaniem Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie jest prowadzenie doradztwa rolniczego mającego na celu poprawę poziomu dochodów rolniczych oraz podnoszenie konkurencyjności gospodarstw rolnych. Podejmowane działania i świadczone usługi uwzględnia przygotowywany przez jednostkę doradztwa rolniczego program działalności doradczej. Program działalności na 2014 rok został przedłożony do zatwierdzenia przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego, przez dyrektora Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

6. Ocena skutków regulacji:

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie prowadzi samodzielną gospodarkę finansową w ramach środków pochodzących z dotacji celowych budżetu państwa, przychodów uzyskiwanych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej na wykonywanie zadań z zakresu doradztwa rolniczego oraz środków od pozostałych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych na realizację projektów. Podjęcie niniejszej uchwały nie powoduje skutków finansowych dla budżetu województwa.

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
w TORUNIU

Toruń 14. STY. 2014

Stwierdzam zgodność z oryginałem
(4)

Barbara Komarowska
inspektor

Spis treści

Wstęp	3
A. Status prawny, struktura organizacyjna i zatrudnienie	6
1.1. Podstawy prawne.....	6
1.2. Zadania Ośrodka.....	6
1.3. Struktura organizacyjna i zatrudnienie.....	8
B. Program działalności merytorycznej na 2014 rok	11
I. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim	
1. Transfer innowacji technologicznych	
1.1. Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej.....	16
1.2. Upowszechnianie innowacji technicznych w ramach Centrum Techniki Rolniczej	23
1.3. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych.....	24
2. Propagowanie odnawialnych źródeł energii	
2.1. Wykorzystanie surowców rolniczych oraz źródeł naturalnych w pozyskiwaniu energii odnawialnej	25
3. Produkcja rolnicza w zgodzie ze środowiskiem	
3.1. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu działania „Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych” w gospodarstwach rolnych	27
3.2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN).....	29
4. Przygotowanie rolników do korzystania z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej.	
4.1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW oraz wspieranie w pozyskiwaniu środków finansowych	32
4.2. Przekazywanie rolnikom informacji w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance).....	33
4.3. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatności do gruntów rolnych.	35
4.4. Wspieranie rolników w organizowaniu grup producentów rolnych.	36
5. Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności	
5.1. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności	37
II. Podnoszenie poziomu zarządzania gospodarstwem rolnym	
1. Ocena możliwości rozwoju gospodarstw	
1.1. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej.....	41
1.2. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych.....	42
1.3. Gromadzenie i upowszechnianie rolniczej informacji rynkowej.....	43
2. Zbieranie i wykorzystanie danych rachunkowych	
2.1. Prowadzenie rachunkowości w ramach systemu Polski FADN.	45
2.2. Rozliczanie podatku dochodowego i VAT.	46

III. Wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

1 .Reorientacja zawodowa mieszkańców wsi oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	
1.1. Wspieranie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz promowanie wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku.....	48
1.2. Rozwój rękodzielnictwa szansą różnicowania dochodów na obszarach wiejskich	50
1.3. Doradztwo i edukacja mieszkańców wsi w zakresie reorientacji zawodowej oraz pozyskiwania pozarolniczych źródeł dochodu.	51
2 .Promowanie i wspieranie inicjatyw lokalnych	
2.1. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich jako liderów rozwoju lokalnego.....	54
2.2. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu.	55
3 .Edukacja z zakresu ekologii i ochrony środowiska	
3.1. Gospodarka wodno- ściekowa oraz postępowanie z odpadami, w tym niebezpiecznymi	56
3.2. Promocja tradycyjnych sadów.....	58
3.3. Kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska	59

IV. Promowanie postępu biologicznego i technologicznego produkcji rolniczej

1. Upowszechnianie najnowszych rozwiązań technicznych i osiągnięć hodowlanych	
1.1. Organizacja imprez wystawienniczo-targowych.....	63
1.2. Organizacja konkursów i olimpiad wiedzy rolniczej	68
1.3. Wydawnictwa i publicystyka	69
2. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi	
2.1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi.....	72

C. Metodyka pracy i doskonalenie zawodowe

1. Ewaluacja szkoleń	72
2. Doskonalenie zawodowe	73
3. Kontrola wewnętrzna	74

D. Doskonalenie Systemu Zarządzania Jakością w pracy doradczej .....

E. Projekty planowane do realizacji w 2014 roku.....

F. Działania wewnętrzne podnoszące jakość świadczonych usług .....

G. Zestawienie planowanych działań KPODR na 2014 rok

Wstęp

Przewidywania dotyczące potrzeb doradczych rolników i mieszkańców wsi w 2014 roku będą wynikały w dużym stopniu z nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020. Prawie dziesięcioletnie doświadczenia funkcjonowania Polski w strukturach europejskich pokazują, że rolnictwo i rozwój wsi należą do dziedzin życia społeczno-gospodarczego, które w największym stopniu powiązane są z polityką europejską. Przewiduje się, że w 2014 roku nie będą jeszcze dostępne żadne fundusze z nowej perspektywy finansowej ani w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, czy tzw. „polityki spójności”. W miarę jak będą pojawiały się decyzje w postaci ustaw i rozporządzeń, dotyczące wspomnianych funduszy, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie planuje organizować szereg działań edukacyjnych pozwalających dobrze przygotować się mieszkańcom wsi do nowych zasad.

Niezależnie od zapisów nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, od początku 2014 roku rolnicy i wszyscy tzw. profesjonalni użytkownicy środków ochrony roślin będą zobligowani stosować zasady integrowanej ochrony roślin. Integrowana ochrona roślin wykorzystuje w pełni wiedzę o organizmach szkodliwych dla roślin, w celu określenia optymalnych terminów dla podejmowania działań zwalczających te organizmy. Wykorzystuje też naturalne występowanie organizmów pożytecznych, w tym drapieżców i pasożytów organizmów szkodliwych dla roślin oraz posługuje się ich introdukcją. Takie podejście do uprawy roślin dla wielu rolników będzie miało charakter rewolucyjny, gdyż zmienia ich sposób myślenia o produkcji rolnej, a dla Ośrodka jest kolejnym zadaniem edukacyjnym.

Region kujawsko-pomorski jest jednym z najlepszych w kraju pod względem produkcji rolniczej. „*Nowoczesny sektor rolno-spożywczy*” został uznany jako jeden z celów strategicznych przyjętych w 2013 roku w Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020, a „*Najlepsza bezpieczna żywność - przetwórstwo, nawozy i opakowania*” jest jedną z kilku specjalizacji w ramach Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. W 2014 roku działania doradcze Ośrodka będą podążały więc za oczekiwaniami wysokospecjalistycznych i profesjonalnych gospodarstw rolnych we wszystkich dziedzinach produkcji roślinnej i zwierzęcej, co uwzględniono w zaplanowanych na 2014 rok zadaniach dla poszczególnych priorytetów aktywności KPODR. Poza rozwojem rolnictwa istotną kwestią od kilkunastu lat, a w działaniach KPODR od 2008 roku, jest kompleksowe wsparcie, jakiego udzielają doradcy ds. reorientacji zawodowej tym rolnikom i członkom ich rodzin, którzy nie mogą utrzymać się wyłącznie z produkcji rolnej. Reorientacja zawodowa rolników i mieszkańców wsi oraz wspieranie przedsiębiorczości podążają za potrzebami zagospodarowania siły roboczej i innych zasobów, które nie będą już wykorzystywane w rolnictwie.

Od 2013 roku Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie został włączony do sieci Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Przewiduje się więc szereg działań na rzecz niewielkich firm funkcjonujących na wsi i w sektorach związanych z rolnictwem lub wsią. Wsparcie dla przedsiębiorców będzie mogło być realizowane na wyższym poziomie, dzięki inwestycjom zrealizowanym w 2013 roku w ramach projektu „Wielofunkcyjny Kompleks Edukacyjno-Wystawienniczy”. Realizacja wymienionego projektu

pozwołała zaliczyć KPODR w Minikowie do jednej z kilku w regionie tzw. Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB), co w praktyczny sposób rzutuje na jakość zarówno organizowanych imprez targowych, jak i zadań edukacyjnych oraz doradczych.

Na 2014 rok zaplanowano również kontynuację większości zadań doradczych z roku 2013, w tym organizację szeregu przedsięwzięć integrujących środowiska rolników konwencjonalnych i ekologicznych, hodowców, sadowników, właścicieli gospodarstw agroturystycznych i przedsiębiorców. Istotne dla Ośrodka pozostają nadal usługi ekonomiczne, w ramach których kontynuowane będzie prowadzenie rachunkowości rolnej w ramach systemu Polski FADN, jak również wykonywanie analiz ekonomicznych, planów przedsięwzięć, gromadzenie i upowszechnianie rolniczej informacji rynkowej oraz pomoc rolnikom w rozliczaniu podatku VAT.

Podobnie jak w latach poprzednich, tworzenie Programu działalności KPODR w Minikowie na 2014 rok miało charakter oddolny. Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego zaplanowały zadania na 2014 rok uwzględniając je dla każdego z doradców. Zadania konsultowane były następnie ze specjalistami z działów merytorycznych. Podczas tworzenia powyższego Programu wiele było jeszcze niewiadomych co do kształtu Wspólnej Polityki Rolnej po 2014 roku, dlatego w tej części Program jest elastyczny i może być aktualizowany w trakcie jego realizacji.

Etapy przygotowania Programu działalności KPODR:

- Krok 1.** Dyskusje na temat priorytetów podczas spotkań kierowników i pracowników.
Początki planowania - oddolne pozyskiwanie informacji od rolników i innych odbiorców usług co do ich oczekiwań oraz od doradców w zakresie ich dotychczasowych doświadczeń wdrażania Programu na rok 2013.
- Krok 2** Konsultacje priorytetów Programu działalności Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie na 2014 rok z Radą Społeczną Doradztwa Rolniczego przy KPODR w Minikowie.
- Krok 3.** Spotkanie kierowników Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego oraz kierowników działów merytorycznych – omówienie zasad planowania.
- Krok 4.** Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego planują zadania na 2014 rok uwzględniając je dla każdego z doradców oraz planują udział specjalistów z Ośrodka i ekspertów zewnętrznych.
- Krok 5.** Działy merytoryczne otrzymują informacje na temat zadań zaplanowanych przez Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego. Na tej podstawie budują własne zadania działu, uwzględniające oczekiwania PZDR, rolników oraz planowane zadania przez specjalistów.
- Krok 6.** Dział Metodyki Doradztwa i Szkoleń dokonuje połączenia poszczególnych elementów Programu, uzgadnia pomiędzy działami miejsce i sposób realizacji zadań o zbliżonym charakterze. Program zostaje uzupełniony o wstęp, definicje działań doradczych oraz tabele ilustrujące skalę zadań zaplanowanych przez poszczególne komórki organizacyjne.
- Krok 7.** Dyrektor po uwzględnieniu uwag przyjmuje projekt Programu na rok 2014 i decyduje o jego przedłożeniu do zaopiniowania Radzie Społecznej Doradztwa Rolniczego i zatwierdzenia przez Zarząd Województwa Kujawsko- Pomorskiego.

A. Status prawny, struktura organizacyjna i zatrudnienie

1.1. Podstawy prawne

Od dnia 14 października 2013 roku Ośrodek działa według struktury organizacyjnej określonej w Regulaminie Organizacyjnym Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie wprowadzonym przez dyrektora Ośrodka Zarządzeniem Nr 9/2013 z dnia 14 października 2013 r. i zatwierdzonym przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu Uchwałą Nr 40/1497/13 z dnia 09 października 2013 roku.

1.2. Zadania Ośrodka

Podstawowym zadaniem Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego jest udzielanie wszechstronnej pomocy rolnikom w celu zwiększania dochodów z gospodarstwa rolnego oraz podejmowanie działań mających na celu poprawę warunków życia rodzin wiejskich. Zadania te są realizowane zgodnie z art. 4 ust. 2–5 i art. 5 ustawy z dnia 22 października 2004 roku o jednostkach doradztwa rolniczego (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 474) poprzez:

- doradztwo indywidualne i grupowe,
- organizowanie szkoleń, kursów i konferencji,
- opracowywanie planów przedsięwzięć inwestycyjnych,
- organizowanie wystaw, pokazów, demonstracji i konkursów,
- prowadzenie działalności informacyjno-wydawniczej.

Celem tych działań jest:

- poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz jakości produktów rolnych,
- wdrażanie i upowszechnianie najnowszych rozwiązań technologicznych oraz organizacyjnych,
- wdrażanie dobrych praktyk rolniczych,
- rozwijanie przedsiębiorczości na terenach wiejskich,
- aktywizowanie mieszkańców wsi i zachęcanie producentów rolnych do integrowania się w grupy producenckie, stowarzyszenia itp.,
- podnoszenie świadomości ekologicznej,
- działanie na rzecz odnowy wsi i zachowania dziedzictwa kulturowego.

Działania doradcze ukierunkowane są na:

- wdrażanie zasad Dobrej Praktyki Rolniczej i programów rolnośrodowiskowych,
- pomoc rolnikom w ubieganiu się o przyznanie pomocy finansowej ze środków pochodzących z funduszy UE lub innych instytucji krajowych i zagranicznych,
- modernizację gospodarstw rolnych poprzez wprowadzenie nowoczesnych rozwiązań organizacyjnych i technologicznych,
- wdrażanie rachunkowości rolnej i Polskiego FADN,
- wspieranie rozwoju małej przedsiębiorczości na wsi,
- ochronę i zachowanie dziedzictwa kulturowego,

- ochronę naturalnego środowiska i krajobrazu przyrodniczego,
- kształtowanie proekologicznych postaw i zachowań mieszkańców wsi,
- upowszechnianie wiedzy o ekologicznych systemach produkcji żywności i rozwój rolnictwa ekologicznego,
- integrowanie się rolników w grupy producenckie,
- promocję nowoczesnych rozwiązań technicznych i technologicznych,
- upowszechnienie wiedzy o odnawialnych źródłach energii.

Ośrodek świadczy usługi w zakresie:

- a) prowadzenia:
  - kursów przygotowujących do uzyskania tytułów kwalifikacyjnych w zawodach przydatnych do prowadzenia działalności rolniczej,
  - szkoleń technologicznych stacjonarnych zleconych przez jednostki zewnętrzne,
  - szkoleń z zakresu stosowania środków ochrony roślin przy użyciu opryskiwaczy,
  - szkoleń dla osób zajmujących się obrotem i konfekcjonowaniem środków ochrony roślin,
  - szkoleń z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwie rolnym,
  - kursów i szkoleń z zakresu rolnictwa ekologicznego,
  - szkoleń z zakresu sanitacji wsi oraz ekologicznego zagospodarowania zagrody wiejskiej,
  - kursów z zakresu agroturystyki,
  - działalności wydawniczej i poligraficznej,
  - oceny sprawności technicznej opryskiwaczy,
  - reprodukcji matek pszczelich.
- b) sporządzania opracowań technologicznych dla gospodarstw dotyczących:
  - oceny możliwości inwestycyjnych gospodarstw rolnych,
  - analiz i opracowań ekonomicznych, finansowych i technologicznych,
  - planów rolnośrodowiskowych,
  - planów przestawienia gospodarstwa rolnego na produkcję metodami ekologicznymi lub planów produkcji w gospodarstwach ekologicznych,
  - planów nawozowych dla gospodarstw uczestniczących w programach rolnośrodowiskowych,
  - planów nawozowych dla gospodarstw z rozdysponowaniem nawozów organicznych (dotyczy pozwoleń, w tym zintegrowanych),
  - planów przechowalnictwa nawozów naturalnych,
  - planów nawożenia, ochrony roślin i żywienia zwierząt gospodarskich,
  - planów technologicznych z produkcji roślinnej, zwierzęcej, warzywniczej i sadowniczej oraz działów specjalnych.

1.3. Struktura organizacyjna i zatrudnienie

Komórki organizacyjne:

Centrum w Minikowie

Dyrekcja
Dział Systemów Produkcji Rolnej i Standardów Jakościowych
Dział Przedsiębiorczości, Agroturystyki i Rozwoju Obszarów Wiejskich
Dział Ekonomiki
Dział Ekologii i Środowiska
Dział Metodyki Doradztwa i Szkoleń
Dział Informacji i Wydawnictw
Dział Administracyjno-Gospodarczy
Dział Księgowości
Dział Zastosowań Teleinformatyki
Dział Kadr i Organizacji Pracy
Stanowisko do spraw Obsługi Prawnej
Stanowisko do spraw Zarządzania Jakością
Stanowisko do spraw BHP i PPOŻ.

Oddział w Przysieku

Dyrektor Oddziału
Dział Administracyjno-Gospodarczy

Oddział w Zarzeczewie

Dyrektor Oddziału
Dział Administracyjno-Gospodarczy

Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego (PZDR) – 19 powiatów z przynależnymi do nich gminami:

- **bydgoski**, gminy: Białe Błota, Dąbrowa Chełmińska, Dobrcz, Koronowo, Nowa Wieś Wielka, Osielsko, Sicienko, Solec Kujawski;
- **inowrocławski**, gminy: Dąbrowa Biskupia, Gniewkowo, Inowrocław gm. miejska, Inowrocław gm.wiejska, Janikowo, Kruszwica, Pakość, Rojewo, Złotniki Kujawskie;
- **mogileński**, gminy: Dąbrowa, Jeziora Wielkie, Mogilno, Strzelno;
- **nakielski**, gminy: Kcynia, Mrocza, Nakło nad Notecią, Sadki, Szubin;
- **sępoleński**, gminy: Kamień Krajeński, Sępólno Krajeńskie, Sośno, Więcbork;
- **świecki**, gminy: Bukowiec, Drzycim, Dragacz, Jeżewo, Lniano, Nowe, Osie, Pruszcz Pomorski, Świecie, Świekatowo, Warlubie;
- **tucholski**, gminy: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola;
- **żniński**, gminy: Barcin, Gąsawa, Janowiec Wielkopolski, Łabiszyn, Rogowo, Żnin.
- **brodnicki**, gminy: Bobrowo, Brodnica gm. miejska, Brodnica gm.wiejska, Brzozie, Górzno,

- Bartniczka, Jabłonowo Pomorskie, Osiek, Świdziebnia, Zbiczno;
- **chełmiński**, gminy: Chełmno gm. miejska, Chełmno gm. wiejska, Kijewo Królewskie, Lisewo, Papowo Biskupie, Stolno, Unisław;
  - **golubsko-dobrzyński**, gminy: Ciechocin, Golub-Dobrzyń gm. miejska, Golub-Dobrzyń gm. wiejska, Kowalewo Pomorskie, Radomin, Zbójno;
  - **grudziądzki**, gminy: Grudziądz gm. wiejska, Gruta, Łasin, Radzyń Chełmiński, Rogóźno, Świecie nad Osą;
  - **toruński** (z siedzibą w Chełmży), gminy: Chełmża gm. miejska, Chełmża gm. wiejska, Czernikowo, Lubicz, Łubianka, Łysomice, Obrowo, Wielka Nieszawka, Zławieś Wielka;
  - **wąbrzeski**, gminy: Dębowa Łąka, Książki, Płużnica, Wąbrzeźno gm. wiejska.
  - **aleksandrowski**, gminy: Aleksandrów Kujawski gm. miejska, Aleksandrów Kujawski gm. wiejska, Bądkowo, Ciechocinek, Koneck, Nieszawa, Raciążek, Waganiec, Zakrzewo;
  - **lipnowski**, gminy: Bobrowniki, Chrostkowo, Dobrzyń nad Wisłą, Kikół, Lipno gm. miejska, Lipno gm. wiejska, Skępe, Tłuchowo, Wielgie;
  - **radziejowski**, gminy: Bytoń, Dobrze, Osiecin, Piotrków Kujawski, Radziejów gm. miejska, Radziejów gm. wiejska, Topólka;
  - **rypiński**, gminy: Brzuze, Rogowo, Rypin gm. miejska, Rypin gm. wiejska, Skrwilno, Wapielsk;
  - **włocławski**, gminy: Baruchowo, Boniewo, Brześć Kujawski, Choceń, Chodecz, Fabianki, Izbica Kujawska, Kowal gm. miejska, Kowal gm. wiejska, Lubanie, Lubień Kujawski, Lubraniec, Włocławek gm. wiejska.

W Kujawsko-Pomorskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Minikowie według stanu na dzień 30 września 2013 roku zatrudnionych było 257 pracowników, w tym 127 doradców terenowych i 55 specjalistów zakładowych. Aktualnie 141 pracowników posiada uprawnienia do doradzania w zakresie działania „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów”, a 90 w zakresie „Programu rolnośrodowiskowego” PROW 2007-2013. Uprawnienia do doradzania z zakresu Integrowanej Ochrony Roślin posiada 37 doradców i specjalistów.

Definicje działań doradczych realizowanych przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie (opracowane na podstawie wytycznych Centrum Doradztwa Rolniczego).

1) Szkolenie – proces kształcenia, którego celem jest zdobycie lub doskonalenie umiejętności wspartych niezbędną wiedzą. Szkolenia dzielą się na stacjonarne i wyjazdowe, przy czym pierwsze z nich cechuje jedność czasu i miejsca kształcenia, nie wymagana dla wyjazdowych.

2) Konferencja – szkolenie o zasięgu regionalnym. Dominującą formą są wykłady uzupełniające dyskusję. Najczęściej wykłady się uzupełniają i dotyczą głównego celu spotkania. Konferencję prowadzi osoba, która ma dużą wiedzę pozwalającą na swobodne kierowanie dyskusją, by nie odbiegała ona od głównego celu spotkania oraz nie wybiegała przed wystąpieniami kolejnych wykładawców.

3) Kurs – pozaszkolna forma kształcenia, której ukończenie umożliwia uzyskanie lub uzupełnienie wiedzy ogólnej, umiejętności lub kwalifikacji, realizowana zgodnie z programem nauczania przyjętym przez organizatora, kończąca się egzaminem sprawdzającym opanowane wiadomości lub umiejętności.

4) Pokaz – szkolenie stacjonarne połączone z pokazem np. zadawania pasz, pracy maszyn rolniczych itp.

5) Opracowania – wszelkiego rodzaju opracowania typu: analizy ekonomiczne, biznes plany, wnioski obszarowe i rolnośrodowiskowe wykonywane na zlecenie klienta.

6) Porada – usługa doradcza polegająca na:

- zapoznaniu się doradcy z problemem,
- dokonaniu analizy konkretnej sytuacji (wspólnie z klientem) w oparciu o dane dostarczone/ przedstawione przez klienta,
- przedstawieniu/ zaproponowaniu klientowi możliwości rozwiązania problemu.

Porada powinna zakończyć się rozwiązaniem problemu, z którym klient zwraca się do doradcy, ponieważ wiedza beneficjenta nie jest wystarczająca.

Porada powinna zostać udokumentowana w sposób nie budzący wątpliwości.

7) Informacja – usługa doradcza polegająca na przekazaniu klientowi danych i dostosowaniu ich do jego potrzeb. Informacja nie podlega rejestracji.

8) Lustracja – wizyta w gospodarstwie mająca na celu:

- aktualizację danych lub uzupełnienie informacji dotyczących działalności danego gospodarstwa,
- udzielenie porady.

Lustracja umożliwia bezpośredni kontakt doradcy/specjalisty z klientem, który uzyskuje wsparcie w obiektywnej ocenie i analizę np. stanu upraw w gospodarstwie.

B. Program działalności merytorycznej na 2014 rok

1. Priorytety KPODR w Minikowie na 2014 rok

Głównym zadaniem Ośrodka w 2014 roku będzie udzielanie wszechstronnej pomocy rolnikom w celu zwiększania dochodów z gospodarstwa rolnego i pozarolniczych oraz działania mające na celu poprawę warunków życia rodzin wiejskich.

W 2014 roku główny wysiłek skoncentrowany będzie na przekazywaniu innowacji technologicznych i osiągnięć nauk rolniczych. Obok wsparcia rolników w zakresie ułatwiania transferu wiedzy i innowacji w gospodarstwach oraz poprawy jakości produktów, promowania ich na rynkach lokalnych, ważnym zadaniem będzie też dostosowanie gospodarstw do wymogów wzajemnej zgodności.

Planuje się również kontynuację działalności wystawienniczo-targowej. Natomiast w ramach Centrum Techniki Rolniczej planuje się organizację szkoleń praktycznych, których celem jest ocena przydatności maszyn, urządzeń i ciągników rolniczych w gospodarstwach.

Nowy okres programowania wynikający ze zmian Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020 wymagać będzie od doradztwa przekazania rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich niezbędnej wiedzy na temat zmian oraz działań dotyczących wsparcia rozwoju obszarów wiejskich.

W Centrum Dziedzictwa Kulinarnego i Turystyki Wiejskiej planuje się szkolenia z nabywania umiejętności wytwarzania, przetwarzania oraz wprowadzania produktów regionalnych, tradycyjnych i lokalnych.

Nadal jednym z ważniejszych działań jest realizacja programu „Ekologizacja wsi województwa kujawsko-pomorskiego, kształtowanie postaw i zachowań środowiska wiejskiego”. Program obejmuje kompleksową ochronę środowiska naturalnego i kształtowanie właściwego stosunku człowieka do przyrody.

Biorąc pod uwagę powyższe uwarunkowania, priorytetami Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w 2014 roku będą:

Priorytet: I. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim

Program 1. Transfer innowacji technologicznych

Zadania:

1. Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej
2. Upowszechnianie innowacji technicznych w ramach Centrum Techniki Rolniczej
3. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych

Program 2. Propagowanie odnawialnych źródeł energii

Zadania:

1. Wykorzystanie surowców rolniczych oraz źródeł naturalnych w pozyskiwaniu energii odnawialnej

Program 3. Produkcja rolnicza w zgodzie ze środowiskiem

Zadania:

1. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu działania „Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych” w gospodarstwach rolnych

2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)

Program 4. Przygotowanie rolników do korzystania z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej

Zadania:

1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW oraz wspieranie w pozyskiwaniu środków finansowych
2. Przekazywanie rolnikom informacji w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)
3. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatności do gruntów rolnych
4. Wspieranie rolników w organizowaniu grup producentów rolnych

Program 5. Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności

Zadania:

1. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności

Priorytet: II. Podnoszenie poziomu zarządzania gospodarstwem rolnym

Program 1. Ocena możliwości rozwoju gospodarstw

Zadania:

1. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej
2. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych
3. Gromadzenie i upowszechnianie rolniczej informacji rynkowej

Program 2. Zbieranie i wykorzystanie danych rachunkowych

Zadanie:

1. Prowadzenie rachunkowości w ramach systemu Polski FADN
2. Rozliczenie podatku dochodowego i VAT

Priorytet: III. Wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Program 1. Reorientacja zawodowa mieszkańców wsi oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Zadania:

1. Wspieranie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz promowanie wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku
2. Rozwój rękodzielnictwa szansą różnicowania dochodów na obszarach wiejskich
3. Doradztwo i edukacja mieszkańców wsi w zakresie reorientacji zawodowej oraz pozyskiwania pozarolniczych źródeł dochodu

Program 2. Promowanie i wspieranie inicjatyw lokalnych

Zadania:

1. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich jako liderów rozwoju lokalnego
2. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu

Program 3. Edukacja z zakresu ekologii i ochrony środowiska

Zadania:

1. Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami, w tym niebezpiecznymi
2. Promocja tradycyjnych sadów
3. Kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska

Priorytet: IV. Promowanie postępu biologicznego i technologicznego produkcji rolniczej

Program 1. Upowszechnianie najnowszych rozwiązań technicznych i osiągnięć hodowlanych

Zadania:

1. Organizacja imprez wystawienniczo-targowych
2. Organizacja konkursów i olimpiad wiedzy rolniczej
3. Wydawnictwa i publicystyka

Program 2. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Zadanie:

1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

2. Cele operacyjne na 2014 rok

Przyjęte priorytety stanowiły podstawę sformułowania celów operacyjnych:

1. Utrzymanie ogólnej liczby klientów (rolników i innych mieszkańców wsi) korzystających z indywidualnych usług doradczych (porady, lustracje, opracowania) KPODR na poziomie zbliżonym do roku 2013.
2. Realizacja szkoleń KPODR mierzona liczbą zorganizowanych szkoleń na poziomie 1000 i liczbą uczestników nie mniejszą niż 25 000 osób.
3. Utrzymanie zainteresowania ofertą wystawienniczo-targową KPODR mierzone liczbą wystawców na poziomie 1110 i liczbą zwiedzających nie mniejszą niż 100 tys.
4. Objęcie doradztwem 30 mikro i małych przedsiębiorstw z branży przetwórstwa rolno-spożywczego.

3. Zestawienie planowanych działań Ośrodka w 2014 roku

Działanie	Liczba działań				Razem
	I priorytet	II priorytet	III priorytet	IV priorytet	
Porady	9559	2072	2875		14506
Szkolenia	743	90	216		1049
Konferencje	22	3	5		30
Opracowania	14818	758	591		16167
Pokazy	28		8		36
Przygotowanie poletek demonstracyjnych	100				100
Lustracje	2058		546		2604
Konkursy				21	21
Imprezy wystawienniczo –targowe				22	22
Olimpiady				16	16
Wydawnictwa i publicystyka				657	657

Priorytet I

**Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych
w województwie kujawsko-pomorskim**

Program 1. Transfer innowacji technologicznych

Zadanie 1. Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej

Cel:

Podnoszenie poziomu wiedzy i umiejętności rolników stosujących nowe technologie w produkcji roślinnej i zwierzęcej.

Uzasadnienie:

Zarządzanie gospodarstwem rolnym w warunkach wolnego rynku Wspólnoty Europejskiej wymaga od rolników ciągłego doskonalenia swoich umiejętności. Jedynie prawidłowo prowadzone, nowoczesne gospodarstwo rolne jest w stanie konkurować na unijnym rynku. W ramach zadania – Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie przekazuje rolnikom najnowszą wiedzę z zakresu technologii produkcji roślinnej i zwierzęcej.

Powiększenie areалу, specjalizacja produkcji oraz nowoczesne technologie uprawy zbóż, kukurydzy, rzepaku, buraka cukrowego oraz ziemniaków i lokalnie warzyw gruntowych, to główne tendencje w produkcji roślinnej w regionie kujawsko-pomorskim. Zboża i kukurydza zajmują około 70% areálu w strukturze zasiewów. Ziemniaki chociaż mają mniejszy udział w strukturze, to wyraźnie widać zaawansowaną specjalizację w produkcji – szczególnie sadzeniaków. Świadczy o tym udział rolników towarowych w różnych formach doskonalenia: konferencje, szkolenia specjalistyczne, czy udział w targach i dniach pola. Uczestnictwo w tych imprezach pracowników jednostek naukowych, uczelni rolniczych, firm hodowlano-nasiennych i chemicznych, potwierdza potrzebę pogłębiania specjalizacji w tych kierunkach produkcji roślinnej. Dlatego doradztwo z tym związane, które zamierza się realizować w 2014 roku polegać ma na udzielaniu porad, prowadzeniu lustracji oraz organizacji konferencji, szkoleń stacjonarnych i prowadzeniu praktycznych szkoleń na poletkach demonstracyjnych w Grubnie. Możliwość kompleksowego prześledzenia całej technologii uprawy danego gatunku wraz z obserwacją polową całego okresu wegetacji jest najbardziej cenną informacją dla zainteresowanych produkcją polową rolników.

Wydarzeniem, które wpisało się w kalendarz imprez KPODR będzie zorganizowane jak co roku w lutym 2014 roku Forum Nasienne, na którym rolnicy otrzymają informacje w zakresie nowych odmian. Przekazywane informacje opracowywane są na podstawie wyników porejestrowych doświadczeń odmianowych (PDO). Forum organizowane będzie we współpracy ze Stacją Doświadczalną Oceny Odmian w Chrzastowie oraz znanymi firmami nasiennymi. Spotkania są niezwykle cennym źródłem informacji i wiedzy, którą rolnicy wykorzystują w swoich gospodarstwach. Na potrzeby konferencji planuje się wydanie Informatora nasiennego.

Ważnym zadaniem doradczym, w najbliższych kilku latach będzie przygotowanie rolników do prowadzenia produkcji roślinnej w oparciu o integrowane metody ochrony roślin. Integrowana ochrona roślin polega na wykorzystaniu wszystkich dostępnych metod ochrony roślin, w szczególności metod niechemicznych, w sposób minimalizujący zagrożenie dla

zdrowia ludzi, zwierząt oraz dla środowiska. Integrowana ochrona roślin wykorzystuje w pełni wiedzę o organizmach szkodliwych dla roślin (w szczególności o ich biologii i szkodliwości) w celu określenia optymalnych terminów dla podejmowania działań zwalczających te organizmy, a także wykorzystuje naturalne występowanie organizmów pożytecznych, w tym drapieżców i pasożytów organizmów szkodliwych dla roślin oraz posługuje się ich introdukcją.

Obowiązek stosowania zasad integrowanej ochrony roślin przez wszystkich profesjonalnych użytkowników środków ochrony roślin począwszy od dnia 1 stycznia 2014 roku, wynika z postanowień artykułu 14 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2009/128/WE z dnia 21 października 2009 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania na rzecz zrównoważonego stosowania pestycydów oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1107/2009/WE z dnia 21 października 2009 roku dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywy Rady 79/117/EWG i 91/414/EWG. Artykuł 55 wyżej wymienionego rozporządzenia stanowi, że środki ochrony roślin muszą być stosowane właściwie. Oznacza to, że stosowanie środków ochrony roślin obejmuje m.in. zgodność z postanowieniami dyrektywy 2009/128/WE, a od dnia 1 stycznia 2014 r. zgodność z ogólnymi zasadami integrowanej ochrony roślin, o których mowa w art. 14 oraz załączniku III do tej dyrektywy.

Działania doradcze polegać będą na prowadzeniu szkoleń i udzielaniu porad zainteresowanym rolnikom. Dla potrzeb integrowanej produkcji w 2014 roku zakupione zostaną stacje meteorologiczne, które będą zlokalizowane w pilotażowych gospodarstwach rolnych w 10 powiatach.

Z roku na rok wzrasta również zapotrzebowanie na doradztwo specjalistyczne związane z produkcją sadowniczą i uprawą warzyw. Sytuacja gospodarstw sadowniczych umożliwiła dynamiczny rozwój tego sektora rolnictwa w regionie kujawsko-pomorskim. Założono wiele nowych plantacji sadowniczych oraz powstały nowoczesne obiekty logistyczno-przechowalnicze. Tym samym powstało zaplecze do produkcji owoców. Teraz trzeba zadbać, aby proces produkcji i przechowywania na tyle usprawnić, żeby ostatecznie uzyskać jak najlepszą jakość owoców bezpośrednio u konsumenta. Działania te powinny spowodować większe spożycie owoców w kraju jak i zwiększone możliwości eksportowe polskich owoców na rynki zewnętrzne. Doradztwo związane z powyższą tematyką polegać będzie głównie na prowadzeniu lustracji plantacji i udzielaniu porad specjalistycznych. W listopadzie planowana jest organizacja V Zjazdu Sadowników Województwa Kujawsko-Pomorskiego. W 2014 roku odbędzie się również konferencja dla plantatorów cebuli na temat ochrony przed szkodnikami i chorobami.

Podobnie jak w latach ubiegłych planowane jest objęcie doradztwem producentów trzody chlewnej. Z danych GUS wynika, że w końcu marca 2013 roku pogłowie trzody chlewnej liczyło 10,92 mln sztuk i było o 4,8% niższe w porównaniu z analogicznym okresem roku ubiegłego. Zmniejszyła się liczebność wszystkich grup struktury stada trzody chlewnej, a najbardziej pogłowie trzody chlewnej na chów o wadze 50 kg i więcej (o 9,9%), w tym loch prośnych (o 11,2%). W lipcu 2013 r. skup żywca wieprzowego w Polsce ukształtował się na poziomie 89 tys. ton, tj. wyższym niż w poprzednim miesiącu i rok wcześniej odpowiednio

o 10% i o 9%. W lipcu 2013 r. odnotowano poprawę opłacalności produkcji trzody chlewnej w wyniku wzrostu cen skupu żywca wieprzowego i spadku targowiskowych cen zbóż.

W 2014 roku proponowana tematyka szkoleń i konferencji dla producentów trzody chlewnej będzie się koncentrowała na tematach z zakresu ekonomiki produkcji oraz tematach technologicznych. Obecnie jakość sprzedawanych tuczników jest już na dobrym poziomie. Należy zwrócić uwagę na dopracowanie racjonalnego zużycia pasz, jako podstawowego warunku poprawienia opłacalności produkcji.

Na tle krajów Unii Europejskiej (wg Eurostat), Polska pod względem pogłowia bydła ogółem zajmuje 7 miejsce za Francją, Niemcami, Wielką Brytanią, Irlandią, Włochami i Hiszpanią. W województwie kujawsko-pomorskim pogłowie bydła w czerwcu 2013 roku liczyło 490 tys. sztuk, co klasyfikuje je na 4 pozycji w kraju. Od roku 2009 obserwuje się jednak malejącą liczbę gospodarstw mlecznych. Z drugiej strony obserwuje się wzrastającą liczbę bydła mięsnego. Mniejsze gospodarstwa mleczne ze względów ekonomicznych przechodzą na chów bydła mięsnego lub opasów. Pozostałe fermi mleczne, które istnieją w województwie kujawsko-pomorskim systematycznie zwiększają swoje stada podnosząc jednocześnie wydajność mleczną swoich krów. Wzrost wydajności krów mlecznych daje możliwość uzyskania większych dochodów. Zwiększająca się produkcja mleka od krowy wymaga jednak zastosowania coraz nowszych technologii żywienia, utrzymania czy rozrodu. Te działania, które sprawdzały się przy niższej wydajności niestety dość często nie sprawdzają się przy wyższej. Trwanie gospodarstw w starych technologiach produkcji i starym modelu żywienia w genetycznie nowym stadzie krów prowadzi do generowania większych strat niż zysków. By dobrze wykorzystać potencjał genetyczny krów mlecznych, równocześnie poprawiając dochodowość w gospodarstwach produkujących mleko, należy unikać błędów związanych z niewłaściwym żywieniem bydła. Ważną sprawą jest również zapewnienie zdrowotności zwierząt i właściwego dobrostanu. Takiej tematyce poświęcone będą konferencje, które planuje się zorganizować w 2014 roku w Minikowie i Piotrkowie Kujawskim.

Od kilku lat utrzymuje się zainteresowanie mięsem drobiowym. Coraz bardziej świadomy polski konsument chętnie sięga po łatwostrawne i dietetyczne mięso drobiowe. Obok kurcząt, które wiodą prym, zainteresowaniem cieszy się również polska gęsina, którą Ośrodek propaguje od kilku lat. Mięso gęsie ma wyjątkowe walory odżywcze i smakowe. Polska gęś owsiana jest bardzo zdrowa, gdyż zawiera bardzo mało cholesterolu i jest zasobna w wiele cennych składników. Wieloletnia praca hodowlana nad gęsią Białą Kołodzką zaowocowała uznaniem jej jako rasy. Właśnie tej rasie będzie poświęcona konferencja, którą planuje się zorganizować w 2014 roku wspólnie z Instytutem Zootechniki PIB Zakładem Doświadczalnym w Kołudzie Wielkiej. Na konferencji przedstawione będą wyniki badań prowadzonych w zakresie wartości mięsa i tłuszczu gęsi owsianych. Ważność podjętego tematu dotyczy przede wszystkim uwarunkowań żywieniowo-środowiskowych w chowie gęsi owsianych, ich wpływu na jakość i wartość mięsa oraz tłuszczu. Szkoleniu towarzyszyć będą warsztaty kulinarne. Zakłada się, że efektem szkolenia będzie szeroko pojęta edukacja konsumentów o wartości odżywczej i prozdrowotnym charakterze polskiej gęsiny. Warsztaty

pozwoła przybliżyć przydatność kulinarną gęsi w domowych kuchniach oraz możliwość przetworzenia całej tuszki.

Producenci drobiu będą mieli możliwość uczestniczenia w konferencji, która odbędzie się w 2014 roku w Minikowie. Współorganizatorem konferencji będzie Kujawsko-Pomorskie Zrzeszenie Hodowców Drobiu i Producentów Jaj.

Kujawsko-pomorskie jako region znaczący w hodowli szynszyli wywiera wpływ na centralną i północną część Polski. Hodowla zwierząt futerkowych, w tym szynszyli wymaga przyjaznych warunków utrzymania zwierząt. Należy propagować wymagany dobrostan w hodowli zwierząt i prawdziwy pozytywny jej wizerunek. Ambicją hodowcy jest postępowanie zgodne z przepisami prawa unijnego i polskiego. Temu tematowi poświęcona będzie konferencja, którą planuje się zorganizować w drugim kwartale w Minikowie. Lektorzy zwrócą uwagę na przyjazne traktowanie zwierząt, aby przeciwnicy hodowli zwierząt futerkowych nie mieli argumentów, że są one źle traktowane i utrzymywane w niesprzyjających warunkach środowiska.

Jak co roku wiele uwagi zostanie poświęcone gospodarce pasiecznej. Miód i inne pszczele produkty od dawna stanowią alternatywne źródła dochodów. Oceniając prowadzoną w 2013 roku w Oddziale KPODR w Zarzeczewie, hodowlę matek pszczelich można stwierdzić, iż istnieje duże zapotrzebowanie na matki pszczele rasy Kraińskiej linii Kujawskiej. Wymiana królowej co 2–3 lata służy utrzymaniu rodziny pszczelej w sile i dobrej kondycji. Dlatego w przyszłym roku planuje się prowadzić hodowlę, zarówno jednodniówek jak i matek czerwających.

W celu propagowania wiedzy, zarówno teoretycznej jak i praktycznej, w 2014 roku planuje się szkolenia i konferencje dotyczące pszczoły miodnej. Będą one skierowane przede wszystkim do pszczelarzy, których wiedza wynikająca tylko z doświadczenia, wymaga często uzupełnienia czy korekty. Uwieńczeniem działalności pszczelarzy będzie organizowane już po raz dwudziesty drugi Forum Pszczelarzy w Przysieku oraz V Kujawsko-Pomorskie Miodowe Lato w Zarzeczewie.

W 2011 roku rozpoczęto poradnictwo dla grup celowych, które zostały założone w każdym powiecie. Doradztwo dla grup celowych w 2014 roku będzie polegało na współpracy, analizie i rozwiązywaniu problemów pojawiających się w tych gospodarstwach. Do współpracy z grupami celowymi obok doradców terenowych włączeni są również specjaliści zakładowi.

Tematyka zadań doradczych z zakresu innowacji technologicznych została tak skonstruowana, aby rolnicy specjalizujący się w różnych dziedzinach produkcji rolniczej mieli możliwość dostępu do wszystkich interesujących ich zagadnień. W 2014 roku kontynuowane będą zadania (szkolenia, kursy, porady, lustracje i artykuły), które dają producentom rolnym możliwość pozyskiwania najnowszej wiedzy technologicznej i technicznej z produkcji roślinnej i zwierzęcej.

W ramach zadania przeprowadzone będą szkolenia dotyczące dobrostanu zwierząt, które będą również realizowały postanowienia artykułu 8 ustawy o ochronie zwierząt z 21 sierpnia 1997 (Dz. U z 2010r. Nr 47 poz. 278), narzucającego upowszechnianie przepisów ustawy przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	3376
2.	Szkolenia	278
3.	Konferencje	20
4.	Opracowania	2
	- Plan nawozowy bez (OSN)	7
	- <i>Wyliczenia DJP, wielkości płyt obornikowych i zbiorników na odchody płynne</i>	316
	- <i>Wniosek o dopłatę do materiału siewnego</i>	3
	- <i>Wniosek o zwrot akcyzy paliwowej</i>	160
	- <i>Wniosek o dopłatę do materiału siewnego AGNAS 1, AGNAS 2</i>	2
- <i>Prowadzenie księgi rejestracji zwierząt</i>		
5.	Lustracje w gospodarstwach	1366
6.	Pokazy	
	- <i>Pracy maszyn do produkcji roślinnej</i>	10
	- <i>Pracy maszyn do produkcji zwierzęcej</i>	5
	- <i>Inne</i>	13

Tematyka ważniejszych konferencji i szkoleń

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencje					
1.	Integrowana ochrona ziemniaka – rola postępu biologicznego dla nowych wymagań	IV	1	100	Przysiek
2.	Nowe tendencje w hodowli odmian w zbożach i rzepaku	II	1	100	Grubno
3.	Uprawa rzepaku	I	1	80	Przysiek
4.	XXII Forum Pszczelarzy	I	1	300	Przysiek
5.	Forum nasienne	I	1	50	Minikowo
6.	Nowe aspekty w ochronie cebuli przed chwastami i chorobami	I	1	30	Radziejów
7.	Produkcja kukurydzy w różnych kierunkach wykorzystania w konkretnej praktyce rolniczej	IV	1	30	Grubno
8.	Monitoring występowania agrofagów na plantacjach sadowniczych	II	1	40	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
9.	Technologie wpływające na jakość owoców	I	1	40	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
10.	V Zjazd Sadowników Województwa Kujawsko-Pomorskiego	IV	1	100	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
11.	Ekonomiczne uwarunkowania produkcji świń	IV	1	60	Teren woj. kujawsko-pomorskiego

12.	Zdrowe bydło – dobre mleko	I	1	70	Piotrków Kujawski
13.	Gospodarka pasieczna w sytuacji zagrożeń zdrowotności pszczół	IV	1	30	Zarzeczewo
14.	Koncepcja ryzyka zdrowotnego w chowie świń	II	1	60	Zarzeczewo
15.	Ekonomika w produkcji trzody chlewnej	I	1	60	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
16.	Owsiana gęś Biała Kołodzka	I	1	60	Kołuda Wielka
17.	Produkcja drobiu w Polsce	I	1	60	Minikowo
18.	Transparentność hodowli zwierząt futerkowych	II	1	50	Minikowo
19.	Poprawa konkurencyjności gospodarstw mlecznych	IV	1	40	Minikowo
20.	Produkcja rolnicza w zgodzie ze środowiskiem przy wykorzystaniu pożytecznych mikroorganizmów	II	1	60	Minikowo
Szkolenia					
1.	Postęp biologiczny – ważny element integrowanej ochrony zbóż	II	1	20	Grubno
2.	Integrowana ochrona zbóż w praktyce	II	1	20	Grubno
3.	Uprawa i charakterystyka 35 odmian rzepaku ozimego	II	1	20	Grubno
4.	Co w polu piszczy?	II	1	70	Chrzastowo
5.	Integrowana ochrona roślin – diagnozowanie chorób zbóż, rozpoznawanie szkodników i chwastów	I	1	10	Zarzeczewo
6.	Ochrona i nawożenie warzyw gruntowych	III	1	50	Chromowola
7.	Rozród świń a ekonomika produkcji	I, IV	2	30	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
8.	Żywienie paszami treściwymi – dawki żywieniowe	I, IV	4	60	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
9.	Prawidłowe zarządzanie stadem – wpływ na wyniki produkcyjne	I, IV	1	15	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
10.	Przyzagrodowy chów gęsi	II	2	25	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
11.	Ekologia i zdrowie w produkcji królików	I	1	30	Brodnica
12.	Ochrona, odtwarzanie oraz praktyczne wykorzystanie rodzimych ras użytkowych drobiu	III	1	30	Brodnica
13.	Praca hodowlana na fermie szynszyli	III	1	15	Jaksice
14.	Wyjazd studyjny (produkcja roślinna)	III - IV	1	40	Teren woj. kujawsko-pomorskiego

Wydawnictwa

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Nakład
1.	Ulotka – ABC Integrowanej ochrony roślin	IV	3000
2.	Informator – Kujawsko-Pomorskie Dni Pola Grubno 2014r.	II	1500
3.	Broszura – „Budynki dla trzody chlewnej - wymagania zootechniczne i prawne”	III	1000
4.	Ulotka - Kalibracja opryskiwacza polowego – wznowienie	II	2500
5.	Informator – Forum nasienne	I	500
6.	Ekologia i zdrowie w chowie królików	I	300
7.	Transparentność hodowli zwierząt futerkowych	II	300
8.	Owsiana Gęś Biała Kołodzka - warunki chowu, wartość odżywcza i przydatność kulinarna mięsa i tłuszczu	I	500
9.	Broszura – Pszenica w województwie kujawsko-pomorskim	I	2500
10.	Broszura – Jęczmień ozimy	II	500
11.	Broszura – Bydło mięsne	II	1000

Tematyka pokazów

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Pokazy					
1.	Pokaz pracy maszyn do produkcji roślinnej	II	1	700	Grubno
2.	Pokaz pracy maszyn do produkcji roślinnej	II	1	1600	Grubno
3.	Kalibracja opryskiwacza polowego	II	2	40	Grubno
4.	Prawidłowe przygotowanie pasz dla świń	I, IV	2	30	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
5.	Świnia musi oddychać – prawidłowa wentylacja w budynkach	I, IV	2	30	Teren woj. kujawsko-pomorskiego

Tematyka konkursów

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konkursy					
1.	Konkurs na najlepszą odmianę ziemniaka	III	1	minimum 50	Przysiek
2.	Konkurs na najsmaczniejszą odmianę ziemniaka	III	1	minimum 30	Przysiek
3.	Konkurs „Ziemniak w tradycji Pomorza i Kujaw”	III	1	15	Przysiek

Zadanie 2. Upowszechnianie innowacji technicznych w ramach Centrum Techniki Rolniczej

Cel:

Teoretyczne i praktyczne zapoznanie rolników z najnowszymi rozwiązaniami technicznymi stosowanymi w urządzeniach i maszynach wykorzystywanych w gospodarstwach rolnych.

Uzasadnienie:

Nowoczesne technologie zarówno produkcji roślinnej jak i zwierzęcej nie byłyby możliwe bez zastosowania nowoczesnych maszyn i urządzeń. Maszyny takie wymagają od użytkowników wysokich umiejętności w zakresie eksploatacji i obsługi. Zwykle obejrzenie sprzętu bez możliwości zapoznania się z jego pracą w terenie nie daje w pełni poglądu co do jego przydatności w gospodarstwie.

Zadania w ramach Centrum Techniki Rolniczej (CTR) będą realizowane wraz z DLG AgroFood, wiodącą organizacją z sektora gospodarki rolnej i żywnościowej. Prowadzone od kilku lat w Ośrodku szkolenia w ramach Centrum Techniki Rolniczej cieszą się dużą popularnością wśród rolników oraz uczniów szkół rolniczych. Swoją chęć uczestnictwa w szkoleniach deklarują nie tylko mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego, ale również Wielkopolski i Pomorza. Za pośrednictwem takich szkoleń rolnicy mają pełną gamę ofert sprzętu rolniczego, a samodzielne testowanie wybranych maszyn w terenie już tylko ułatwia podjęcie decyzji o zakupie. Szkolenia w ramach CTR są kierowane do zainteresowanych danym tematem rolników. Ze względu na warsztatowy charakter szkoleń, liczba uczestników w danym dniu jest ograniczona do 50 osób.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom rolników, w 2014 roku w ramach CTR planowana jest organizacja dwóch szkoleń praktycznych. Pierwsze poświęcone będzie wykorzystaniu ładowarek teleskopowych i przegubowych w gospodarstwie rolnym, natomiast drugie zastosowaniu agregatów uprawowych czynnych i biernych.

Tematyka szkoleń

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Szkolenia					
1.	Ładowarki teleskopowe i przegubowe w nowoczesnym gospodarstwie	II	1	70	Minikowo
2.	Agregaty uprawowe czynne i bierne w gospodarstwie	III	1	70	Minikowo

Zadanie 3. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych

Cel:

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych rolników i osób związanych z produkcją rolniczą.

Uzasadnienie:

Wprowadzenie do powszechnego użycia chemicznych środków ochrony roślin stworzyło wrażenie łatwego zwalczania organizmów szkodliwych dla roślin i ochrony plonów. Pomimo tego po użyciu pestycydu przy życiu pozostają osobniki charakteryzujące się podwyższonym poziomem odporności na dany środek. Populacja szkodników wkrótce się odradza, ale jest odporniejsza na użyty środek ochrony roślin. To z kolei zmusza rolnika do stosowania pestycydów o działaniu bardziej radykalnym.

Środki ochrony roślin należą do najbardziej szkodliwych związków, na których działanie są narażeni rolnicy. Ich niewłaściwe stosowanie i przechowywanie stwarza poważne zagrożenie także dla zwierząt i środowiska. W celu uniknięcia, bądź ograniczenia, negatywnych skutków działania, konieczna jest znajomość zasad właściwego postępowania.

Zasady stosowania środków ochrony roślin w produkcji rolniczej reguluje ustawa z dnia 8 marca 2013 roku o środkach ochrony roślin (Dz. U. z 2013 roku, poz. 455). Określa ona warunki, które trzeba spełnić, aby ochrona ta była skuteczna, a jednocześnie bezpieczna dla ludzi, m.in. obowiązek ukończenia szkolenia przez operatora opryskiwacza w zakresie stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie. Zaświadczenie jest ważne przez 5 lat i upoważnia do wykonywania zabiegów środkami ochrony roślin oraz do zakupu środków ochrony roślin zaliczanych do toksycznych i bardzo toksycznych dla ludzi.

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie z upoważnienia Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Bydgoszczy prowadzi szkolenia w zakresie środków ochrony roślin. Szkolenia organizowane są zgodnie z zapotrzebowaniem. Program szkolenia podstawowego i uzupełniającego określony jest w załączniku nr 4 do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 8 maja 2013 roku w sprawie szkoleń w zakresie środków ochrony roślin. Prowadzone są również obowiązkowe szkolenia dla dystrybutorów środków ochrony roślin w zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin.

Praca w rolnictwie charakteryzuje się sezonowością i często związana jest ze zmianami rodzaju czynności wykonywanymi przez rolnika, jak również warunkami ich wykonywania. Rolnik narażony jest na wiele niebezpiecznych czynników występujących podczas pracy – od mechanicznych, termicznych, hałas i drgania po chemiczne i pyłowe. W związku z czym dochodzi do wielu groźnych wypadków. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie wspólnie z Oddziałem Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Bydgoszczy (KRUS), propaguje przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy w gospodarstwach rolnych. W tym zakresie organizowane są również szkolenia dla rolników pracodawców. Według danych KRUS, liczba wypadków przy pracy

w dalszym ciągu utrzymuje się na wysokim poziomie i w I półroczu 2013 roku z terenu województwa kujawsko-pomorskiego zgłoszono 764 zdarzeń wypadkowych. Statystyki wykazują, że częstą przyczyną wypadków przy pracy są zaniedbania i niedopatrzania, które przy odpowiedniej wiedzy można byłoby ograniczyć. Wymagania prawne dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy zawiera Dział X Kodeksu Pracy oraz wiele rozporządzeń, a w tym najważniejsze rozporządzenie w sprawie ogólnych przepisów BHP (Dz.U.Nr 129, poz. 844 z 1997 roku z późniejszymi zmianami) oraz Polskie Normy.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Szkolenia ze stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie-szkolenie uzupełniające lub doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin	130
2.	Szkolenia w zakresie integrowanej produkcji	3
3.	Szkolenia BHP dla rolników	1

Program 2. Propagowanie odnawialnych źródeł energii

Zadanie 1. Wykorzystanie surowców rolniczych oraz źródeł naturalnych w pozyskiwaniu energii odnawialnej

Cel:

Przekazanie producentom rolnym informacji o możliwościach wykorzystania naturalnych źródeł energii oraz o uprawie roślin z przeznaczeniem na cele energetyczne.

Uzasadnienie:

Polityka klimatyczno-energetyczna przyjęta we wszystkich krajach Unii Europejskiej nakłada na państwa członkowskie szereg celów i konkretnych zadań dla jej realizacji. Wykorzystanie energii odnawialnej postrzegane jest jako trwały kierunek rozwoju energetyki. Znalazło to odzwierciedlenie w dokumentach strategicznych tj. „ Polityka energetyczna Polski do 2030 roku” i „Krajowy Plan Działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych”. Rozwój tego sektora ma w części zastąpić paliwa kopalne oraz przyczynić się do zróżnicowania źródeł dostaw energii, a tym samym do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju. Wpłyne to niewątpliwie także na ograniczanie zanieczyszczenia środowiska, w tym przede wszystkim zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych.

Zobowiązania nałożone na Polskę przez Dyrektywę 2009/28/WE, to przede wszystkim 15% udział energii odnawialnej w bilansie energii finalnej oraz 10% udział biopaliw w paliwach transportowych. Szczególna rola w tym procesie przypada biomase, stąd realizacja powyższych zobowiązań stanowi duże wyzwanie dla rolnictwa i obszarów wiejskich. Zakłada się, że w ciągu najbliższych kilkunastu lat rolnicza przestrzeń produkcyjna będzie wykorzystywana nie tylko do produkcji żywności, ale także energii.

Funkcjonowanie każdego gospodarstwa rolnego związane jest z wykorzystywaniem energii. W obliczu ciągle rosnących cen paliw i energii konwencjonalnej, rolnicy poszukują nowatorskich rozwiązań, umożliwiających im wykorzystanie źródeł alternatywnych, tj. słońce, wiatr, woda, biomasa. Zróżnicowanie źródeł pozyskiwania energii może przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego na szczeblu lokalnym oraz zmniejszyć uciążliwość produkcji rolnej poprzez zagospodarowanie pozostałości z produkcji zwierzęcej lub roślinnej, np. nawozów naturalnych, słomy lub odpadów z przemysłu rolno-spożywczego.

Dodatkowo instalacje wykorzystujące słońce czy wiatr mogą przynieść wymierne korzyści, zarówno w skali pojedynczego gospodarstwa, jak i całego obszaru wiejskiego oraz środowiska. Rozwój rozproszonych źródeł energii o niewielkiej mocy, wytwarzających i dostarczających energię, lokalnie stanowi duże wyzwanie dla gospodarstw rolnych i mieszkańców wsi oraz wpisuje się w cele zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Polska dysponuje ograniczonym arealem użytków rolnych, które można wykorzystać do produkcji roślin na cele energetyczne. Odpowiedni ich dobór do danych warunków glebowo-klimatycznych oraz możliwości efektywnego lokalnego zagospodarowania na cele energetyczne wymagają określonej wiedzy. Praca w tym temacie zostanie ukierunkowana na przekazywaniu rolnikom rzetelnych informacji dotyczących tych zagadnień.

Duże znaczenie dla rozwoju tego sektora będą miały również inne naturalne źródła energii, m.in. kolektory słoneczne, pompy ciepła, małe elektrownie wodne, czy elektrownie wiatrowe. Przygotowanie inwestycji służącej produkcji i wykorzystaniu źródeł odnawialnych (biogazownie, biopaliwa, elektrownie wiatrowe) to zadanie bardzo złożone, dlatego też wskazanie ścieżki uzyskania pozwoleń formalno-prawnych ułatwi przygotowanie i wykonanie inwestycji przez zainteresowane osoby. Biorąc pod uwagę kosztowność tych inwestycji, istotne są też informacje o pozyskiwaniu środków finansowych na ich realizację.

Dostęp rolników do powyższych informacji planuje się osiągnąć poprzez szkolenia organizowane w terenie, artykuły we „Wsi Kujawsko-Pomorskiej” oraz bezpośrednie doradztwo udzielane społeczności wiejskiej, które prowadzone będzie w ramach powiatowych punktów konsultacyjnych do spraw odnawialnych źródeł energii.

W celu merytorycznego wsparcia specjalistów zajmujących się pomocą doradczo-szkoleniową w wyżej opisanym zakresie, KPODR w Minikowie przystąpił do międzynarodowego projektu Q-Bicon (Kompetencje dla energii przyszłości: program kursu – doradca ds. biomasy). W ramach projektu, przy udziale partnerów zajmujących się Odnawialnymi Źródłami Energii z Austrii, Niemiec, Węgier i Polski, powstanie europejski program kształcenia zawodowego na doradcę ds. biomasy. W 2014 r. KPODR w Minikowie przeprowadzi 292 godzinny kurs pilotażowy dla 15 uczestników.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	251
2.	Szkolenia	16
3.	Konferencje	1
4.	Lustracje w gospodarstwach	14

Tematyka ważniejszych konferencji i szkoleń

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencja					
1.	X FORUM Energetyki Odnawialnej	IV	1	90	Przysiek
Szkolenie					
1.	Rośliny energetyczne –charakterystyka gatunków i ich agrotechnika	II	1	15	Grubno

Program 3. Produkcja rolnicza w zgodzie ze środowiskiem

Zadanie 1. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu działania „Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych” w gospodarstwach rolnych

Cel:

Upowszechnianie wśród rolników wiedzy i nabywanie umiejętności z zakresu technologii produkcji rolniczych przyjaznych dla środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem programu rolnośrodowiskowego.

Uzasadnienie:

Program rolnośrodowiskowy jest jednym z ważniejszych priorytetów Wspólnej Polityki Rolnej i od początku jego realizacji (2004 r.) cieszy się dużym zainteresowaniem rolników. Płatności rolnośrodowiskowe stanowią rekompensatę za poniesione nakłady wynikające ze zobowiązań środowiskowych. Udział w programie jest całkowicie dobrowolny i wymaga 5-letniego zobowiązania rolnika do przestrzegania wymogów programu oraz wprowadzania praktyk przyjaznych środowisku bądź zaniechania niekorzystnych działań. Początkowo producenci rolni byli nieufni wobec tego programu, jednak szybko przekonali się o korzyściach płynących z jego realizacji. Poza promocją produkcji rolniczej przyjaznej środowisku, ważnym efektem realizacji tego działania było pozytywne nastawienie rolników do zagadnień związanych z ochroną przyrody oraz znaczenia obszarów wiejskich w ochronie bioróżnorodności. Możliwość uzyskania wsparcia finansowego powoduje, że popularność

tego programu wzrasta z roku na rok. W 2013 roku rolnicy mogli składać wnioski o dopłaty rolnośrodowiskowe na starych zasadach.

Rok 2014 będzie rokiem zmian w działaniach rolnośrodowiskowych. Od wielu miesięcy opracowywany jest nowy program finansowania działań prośrodowiskowych tzw. Program rolnośrodowiskowo-klimatyczny. W 2014 roku wprowadzonych zostanie tylko część przepisów, które w pełni będą obowiązywać od 2015 roku. Jest prawdopodobne, że rolnicy którzy przystąpili do programu rolnośrodowiskowego w ramach PROW 2013, będą mogli go kontynuować na starych zasadach. Natomiast rolnicy kończący zobowiązanie rolnośrodowiskowe w lutym 2014 roku będą mogli podjąć działanie na kolejne lata na starych zasadach, wykluczając te pakiety, które w nowym programowaniu nie będą ujęte. Planowanymi pakietami na lata 2014-2020 będą:

1. Rolnictwo zrównoważone.
2. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000.
3. Ochrona siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000.
4. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie.
5. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie.
6. Ochrona wód i gleb.
7. Strefy buforowe i miedze śródpolne.

Wynika z tego, że rolnicy rozpoczynający działania rolnośrodowiskowe w 2014 roku nie będą mogli podjąć się realizacji zadań prośrodowiskowych w zakresie pakietów: ekstensywne użytki zielone, rolnictwo ekologiczne oraz ochrona zagrożonych gatunków ptaków poza obszarami Natura 2000. Pakiety te od 2014 roku nie będą realizowane w ramach nowego Programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego

Odpowiednio ukierunkowane szkolenia i doradztwo pozwalają na znaczne polepszenie skuteczności instrumentów rolnośrodowiskowych. Dzięki zdobytej wiedzy produkcja prowadzona jest w sposób bardziej zrównoważony, a tym samym mają szansę przetrwać cenne enklawy dzikiej przyrody w krajobrazie rolniczym. Odpowiednie doradztwo jest szczególnie ważne w przypadku zmian profilu produkcji, na przykład przejścia na rolnictwo ekologiczne czy zrównoważone, ale również w przypadku pakietów przyrodniczych dla zachowania bioróżnorodności na poziomie gospodarstwa. Rolnicy, otrzymując porady w sprawie ochrony środowiska i zarządzania gospodarstwem, chętniej stosują praktyki prośrodowiskowe.

W 2014 roku kontynuowane będą zadania polegające na udzielaniu doradztwa indywidualnego oraz na organizowaniu szkoleń, na których przybliżane będą zagadnienia związane z programem rolnośrodowiskowym.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	1708
2.	Szkolenia	42
3.	Opracowania - <i>Plan i/lub wniosek rolnośrodowiskowy</i> - <i>Korekta planu i/lub wniosku</i> - <i>Wniosek o płatność rolnośrodowiskową</i> - <i>Plan nawozowy</i> - <i>Prowadzenie rejestru działań agrotechnicznych związanych z programem rolnośrodowiskowym</i>	129 316 2097 1615 2
4.	Lustracje w gospodarstwach	363

Zadanie 2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)

Cel:

Wsparcie doradcze i edukacyjne dla rolników gospodarujących na obszarach narażonych na zanieczyszczenia azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

Uzasadnienie:

W wielu rejonach kraju rolnictwo w sposób negatywny wpływa na jakość wód, co skutkuje ich zanieczyszczeniem substancjami biogennymi, tj. związkami azotu i fosforu. Zanieczyszczenia powstają szczególnie w wyniku niewłaściwego stosowania i przechowywania nawozów naturalnych oraz niepełnego wykorzystania składników nawozowych na polach produkcyjnych. Według Europejskiej Agencji Środowiska rolnictwo odpowiada za 50-80 % wszystkich zanieczyszczeń azotanami. Ochrona wód przed rolniczymi zanieczyszczeniami stanowi najpoważniejszy problem na styku ochrony środowiska i rozwoju rolnictwa. Wprowadzona w Unii Europejskiej Dyrektywa 91/676/EWG tzw. Dyrektywa Azotanowa dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego nakłada na każdy kraj członkowski obowiązek wyznaczenia tzw. obszarów szczególnie narażonych (OSN) na zanieczyszczenia azotanami.

Dla każdego obszaru Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej zobligowane zostały do opracowania czteroletniego programu działań, jakie muszą być podjęte na tych terenach, by eliminować rolnicze zanieczyszczenia. Pierwsze OSN w Polsce wyznaczono w 2004 roku, było ich 21 i zajmowały powierzchnię 6263 km², co stanowiło ok. 2% całkowitej powierzchni kraju. W 2008 r. na podstawie opracowanych ekspertyz zawierających m.in. ocenę zanieczyszczenia wód azotanami pochodzenia rolniczego oraz stanu rolnictwa, na terenach poszczególnych RZGW dokonano weryfikacji granic OSN. Efektem tych działań było wyznaczenie w 2008 roku 19 OSN, które zajmowały powierzchnię 4623,14 km², co stanowiło 1,49 % powierzchni kraju.

W 2012 roku poszczególne Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej wyznaczyły na lata 2012-2016 nowe OSN, które objęły 4,56 % ogólnej powierzchni kraju, tj. 7,53 % powierzchni użytków rolnych. Obecnie obowiązujące OSN wyznaczone zostały na podstawie ekspertyzy - Ocena presji rolniczej na stan wód powierzchniowych i podziemnych oraz wskazanie obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia azotami pochodzenia rolniczego, wykonanej przez IUNG-PIB w Puławach.

W województwie kujawsko-pomorskim na lata 2012-2016 wyznaczono 14 obszarów obejmujących 458 obrębów ewidencyjnych w 49 gminach. Są to:

- OSN Zgłowiączka – obejmujący obręby ewidencyjne (*ich liczba podana w nawiasie*) w gminach: Bądkowo (11), Zakrzewo (10), Dobre (6), Radziejów (10), Bytoń (23), Osiecin (27), Piotrków Kuj. (8), Topólka (16), Boniewo (2), Brześć Kuj.(15), Chocień (4), Lubraniec (25), Włocławek (4);
- OSN Bzura – obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Chodecz (3), Lubień Kujawski (15);
- OSN Prawostronne dopływy Zbiornika Włocławek, obejmujący obręb w gminie Tłuchowo (1);
- obszar w zlewniach rzek Kotomierzycza i Struga Graniczna – obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Świątowo (1); Pruszcz (11), Bukowiec (2), Dobrcz (11), Koronowo (1);
- obszar w zlewni rzeki Bacha - obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Wąbrzeźno (11), Płużnica (2), Lisewo (1), Chełmża (12), Lubicz (4), Łysomice (4), Kowalewo Pomorskie (4);
- obszar w zlewni rzeki Żacka Struga - obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Lisewo (11), Papowo Biskupie (6), Stolno (8);
- obszar w zlewni rzeki Struga Łysomicka - obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Łysomice (10), Chełmża (1), Łubianka (10), Unisław (1)
- obszar w zlewniach rzek Tażyna, Kanał Parchański i Dopływ z Marszałkowa – obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Aleksandrów Kuj. (18), Koneck (19), Bądkowo (10), Waganiec (12), Zakrzewo (5), Raciążek (6), Inowrocław (6), Rojewo (1), Dąbrowa Biskupia (18), Gniewkowo (13), Lubanie (11);
- obszar w zlewni jeziora Steklińskiego - obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Czernikowo (6), Kikół (2);
- obszar w zlewni jeziora Święte - obejmujący obręby ewidencyjne w gminie: Łasin (5);
- obszar w zlewni jeziora Nogat - obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Rogoźno (1), Łasin (4).
- obszar w zlewni Dopływu z Gruntowic – obejmujący obręby ewidencyjne w gminie Janowiec Wielkopolski (2);
- obszar w zlewni jezior Biskupińskiego i Gąsawskiego - obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Gąsawa (8), Rogowo (3);
- obszar w zlewni Kanału Smyrnia - obejmujący obręby ewidencyjne w gminach: Inowrocław (14), Pakość (1), Rojewo (2), Złotniki Kujawskie (2).

Obszary szczególnie narażone w województwie kujawsko-pomorskim położone są na terenie trzech Regionalnych Zarządów Gospodarki Wodnej (RZGW), są to RZGW w Gdańsku, RZGW w Warszawie i RZGW w Poznaniu. Rolnicy posiadający grunty rolne na wymienionych obszarach zobligowani są do przestrzegania przepisów narzuconych przez te RZGW.

Gospodarstwa rolne położone na OSN zobligowane są do prowadzenia produkcji zgodnie z określonymi w programie wymogami:

- ✓ prowadzenie dokumentacji zabiegów agrotechnicznych oraz informacji o planach i zbiorach,
- ✓ przestrzeganie określonych terminów stosowania nawozów,
- ✓ przestrzeganie określonych maksymalnych limitów całkowitej ilości azotu (N),
- ✓ sporządzenie planu nawozowego dla gospodarstw posiadających powyżej 100 ha na obszarach OSN,
- ✓ posiadanie zbiorników na przechowywanie gnojówki i gnojowicy dostosowanej do przechowywania co najmniej półrocznej produkcji tych nawozów (udokumentowane zagospodarowanie nadmiaru produkowanych nawozów),
- ✓ przechowywanie obornika w sposób bezpieczny dla wód i gleby.

Zadania w programach działań skierowane są do różnych instytucji, w tym także do Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie.

Z prowadzeniem doradztwa w postaci szkoleń czy opracowywania planów nawożenia wiążą się dodatkowe koszty. Dlatego KPODR w Minikowie corocznie składa wniosek o dofinansowanie działania do Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	412
2.	Szkolenia	51
3.	Opracowania - <i>Plany nawozowe</i>	13
4.	Lustracje w gospodarstwach	24

Program 4. Przygotowanie rolników do korzystania z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej

Zadanie 1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW oraz wspieranie w pozyskiwaniu środków finansowych

Cele:

Przekazanie rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich informacji na temat działań PROW dotyczących możliwości wsparcia rozwoju gospodarstw i obszarów wiejskich.

Nabywanie przez rolników umiejętności wykorzystania funduszy przeznaczonych na rozwój gospodarstw i obszarów wiejskich.

Uzasadnienie:

Okres objęty Programem działalności KPODR w Minikowie na 2014 rok określany jest jako okres przejściowy. W znaczeniu formalnym będzie to czas obowiązywania nowej perspektywy finansowej, ale terminy uruchamiania poszczególnych działań w ramach kolejnego programu rozwoju obszarów wiejskich, w tym czas ukazania się rozporządzeń kierunkowych, a zwłaszcza naboru wniosków nie jest znany. Ze względu na liczne zmiany wynikające z nowych priorytetów Wspólnoty, konieczności wynegocjowania i zawarcia umowy z Komisją Europejską, wielofunduszowe finansowanie i inne zmiany, można spodziewać się znaczącego przesunięcia okresu wdrożenia niektórych instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej (WPR). Zakres działań przyjętych do realizacji w tym działaniu jest zatem skromny, a i tak może być trudny do wykonania, szczególnie w odniesieniu do liczby opracowań. Niemniej, u podstaw Programu działalności KPODR w Minikowie na 2014 rok znalazło się założenie, że nabory na działania kluczowe dla omawianego zadania odbędą się w ostatnich miesiącach 2014 roku. W centrum zainteresowania rolników były dotychczas możliwości dofinansowania działań inwestycyjnych w gospodarstwie, czyli warunki uzyskania pomocy w działaniu „Modernizacja gospodarstw rolnych” i od terminu naboru, w tym właśnie działaniu zależeć będzie pomyślne wykonanie przyjętych założeń w Programie działalności KPODR.

Aby sprostać spodziewanemu zainteresowaniu potencjalnych beneficjentów zaplanowana została relatywnie duża liczba szkoleń. W porównaniu z Programem działalności KPODR na 2013 rok planuje się ich trzykrotny wzrost. Realizacja szkoleń oraz opracowań zależeć będzie od terminu przyjęcia Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przez Komisję Europejską. Planuje się zwiększenie liczby porad o połowę w porównaniu z Programem Działalności KPODR w Minikowie na 2013 rok. Uzasadnieniem jest spodziewany wzrost liczby osób, które będą oczekiwały pomocy w ocenie stopnia spełniania kryteriów dostępu do poszczególnych działań nowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	1664
2.	Szkolenia	139
3.	Opracowania	8
	- Ułatwianie startu młodym rolnikom	43
	- Modernizacja gospodarstw rolnych	1
	- Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne	2
	- Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych	
4.	Lustracje w gospodarstwach	37

Tematyka ważniejszych szkoleń

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Szkolenie					
1.	„Możliwości pozyskania środków unijnych w nowym okresie programowania 2014-2020”	IV	19	300	woj. kujawsko-pomorskie

Zadanie 2. Przekazywanie rolnikom informacji w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)

Cel:

Propagowanie i zachęcanie rolników do korzystania z usług doradczych w zakresie dostosowania gospodarstw do wymogów wzajemnej zgodności.

Uzasadnienie:

Reforma Wspólnej Polityki Rolnej wprowadziła między innymi uzależnienie otrzymywania płatności bezpośrednich oraz niektórych płatności realizowanych w ramach PROW 2007-2013 od spełniania przez gospodarstwo wymogów wzajemnej zgodności (cross-compliance). W nowych państwach członkowskich, w tym również w Polsce, wymogi te podzielone zostały na trzy obszary:

- obszar A, który obejmuje: identyfikację i rejestrację zwierząt oraz zagadnienia ochrony środowiska naturalnego;
- obszar B, który obejmuje: zdrowie publiczne, zdrowie zwierząt, zgłaszanie niektórych chorób oraz zdrowotność roślin;
- obszar C, który obejmuje dobrostan zwierząt.

Wypełnienie norm i warunków wynikających z zasady cross compliance stawia przed krajami członkowskimi obowiązek kontroli rolników i nakładania na nich odpowiednich sankcji w przypadku nieprzebrzegania określonych wymogów. Każdy kraj członkowski sam ustala zasady kontroli.

Aby ułatwić producentom rolnym dostosowanie gospodarstw do wymogów zasady wzajemnej zgodności wprowadzono działanie „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów”. W ramach tego działania rolnik miał zapewniony dostęp do usług doradczych. Korzystając z pomocy uprawnionych doradców, rolnik mógł występować do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa o dofinansowanie poniesionych kosztów usług doradczych. Zakres pomocy doradczej obejmował ocenę spełniania przez gospodarstwo rolne wymogów wzajemnej zgodności, a jeżeli w trakcie oceny zostałyby stwierdzone niezgodności – również pomoc w sporządzaniu planu dostosowania gospodarstwa rolnego do wymogów cross-compliance. Rolnicy korzystający z doradztwa w ramach działania „Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów” mogą ubiegać się o zwrot 80% kwalifikowanych kosztów usług doradczych (bez podatku VAT). Do końca 2013 roku KPODR będzie podpisywał umowy z rolnikami na ocenę gospodarstwa.

W 2014 roku w gospodarstwach, w których została podpisana umowa z Kujawsko-Pomorskim Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego kontynuowana będzie kompleksowa ocena w zakresie spełniania wymogów cross-compliance oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy.

W ramach zadania prowadzone będzie doradztwo indywidualne oraz szkolenia i lustracje.

Prowadzone będą również szkolenia w tym szkolenia dotyczące dobrostanu zwierząt, które będą realizowały postanowienia artykułu 8 ustawy o ochronie zwierząt z 21 sierpnia 1997 (Dz. U. z 2010 r. Nr 47 poz. 278) narzucającego upowszechnianie przepisów ustawy przez wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	972
2.	Szkolenia	24
3.	Opracowania: - Wniosek: Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów - Raport z oceny dostosowania gospodarstwa rolnego do minimalnych norm i wymogów wzajemnej zgodności i BHP	5 3
4.	Lustracje w gospodarstwach	218

Zadanie 3. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatności do gruntów rolnych

Cel:

Przygotowanie jak największej liczby rolników do korzystania z dopłat obszarowych.

Uzasadnienie:

W toku prac nad zmianami Wspólnej Polityki Rolnej, jakie mają nastąpić w latach 2014-2020, długo nie było wiadomo jaki kształt przyjmie reforma. W okresie planowania zadań Ośrodka na 2014 rok nowy obraz tej polityki był już znany, aczkolwiek nie ukazały się jeszcze regulacje prawne w tym zakresie. Przedłużenie negocjacji pomiędzy głównymi organami Unii, tj. Parlamentem, Radą i Komisją spowodowało, że systemy wsparcia bezpośredniego pozostaną zgodne z zasadami poprzedniej perspektywy, czyli z lat 2007-2013 wraz z najważniejszym elementem, czyli Systemem jednolitej płatności obszarowej (SAPS), który może być stosowany znacznie dłużej, niż wskazywały na to początkowe założenia reformy. Ustalone zostały również maksymalne kwoty ze wspólnotowego budżetu, jakie mogą być wykorzystane w poszczególnych krajach członkowskich. Najistotniejsze zmiany, w tym „zazielenienie”, płatności i nowe formy wsparcia będą zapewne wprowadzane od 2015 roku i wówczas można będzie spodziewać się zwiększonego zapotrzebowania ze strony rolników na informacje, szkolenia i pomoc w przygotowaniu wniosków.

W 2014 roku przewiduje się, że o wsparcie bezpośrednio wystąpi w województwie około 65 tysięcy rolników i firm uprawnionych do tej pomocy. Program działalności KPODR na 2014 rok, został w tym zadaniu skonstruowany zgodnie z dotychczasowym trendem corocznego ubytku liczby gospodarstw występujących o wsparcie do gruntów rolnych oraz zmniejszającej się stopniowo liczby osób, które samodzielnie nie radzą sobie z bezbłędnym wykonaniem opracowania lub zlecają je z innych powodów. Zakłada się udzielenie pomocy przy wypełnianiu około 15% wniosków składanych w regionie. W poszczególnych powiatach proporcje przyjętych do wykonania opracowań i liczby gospodarstw uprawnionych do uzyskiwania płatności różnią się jednak znacznie ze względu na pozycję Ośrodka wśród innych usługodawców, odległość siedziby Powiatowego Zespołu Doradztwa Rolniczego od biura Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, stan kadrowy zespołu i inne czynniki. W powiecie radziejowskim zaplanowano przygotowanie opracowań dla blisko ¼ wnioskodawców, a niewiele mniej w nakielskim, aleksandrowskim i chełmińskim. Natomiast powiaty rypiński i mogileński charakteryzują się dużo mniejszym udziałem wnioskujących, którzy zostaną w tym zadaniu wsparci przez specjalistów Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Zadanie „Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatności do gruntów rolnych” obejmuje porady, szkolenia, lustracje i opracowania. Wobec niewielu zmian w systemie naliczania płatności, zaplanowano liczbę szkoleń po jednym, dwa w powiecie. Tradycyjnie, akcją naboru wniosków poprzedzą trzy szkolenia organizowane w Minikowie, Przysieku i Zarzeczewie, które poprowadzą specjaliści Oddziału Terenowego Agencji Restrukturyzacji

i Modernizacji Rolnictwa. Mają one charakter otwarty i służą uaktualnieniu wiedzy i umiejętności przez pracowników wszystkich firm sporządzających wnioski. Zaplanowana liczba porad stanowi około 1/10 liczby opracowań. Ich przedmiotem są często kwestie sporne pomiędzy agencją płatniczą i beneficjentem, nietypowe sytuacje, przenoszenie własności gospodarstw i inne zagadnienia, których rozwiązanie wymaga pomocy doradczej.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	866
2.	Szkolenia	34
3.	Opracowania - <i>Wnioski obszarowe</i>	10070

Zadanie 4. Wspieranie rolników w organizowaniu grup producentów rolnych

Cel:

Pomoc w tworzeniu nowych i funkcjonowaniu istniejących grup producentów rolnych.

Uzasadnienie:

W dniu 15 września 2013 roku minęło 13 lat od uchwalenia ustawy o grupach producentów rolnych i ich związkach. Wejście w życie powyższej ustawy oraz stosownych rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi umożliwiło rozpoczęcie procesu gospodarczego organizowania się rolników w grupy producentów rolnych. Duże szanse rozwojowe dla polskiego rolnictwa stworzyło przystąpienie do Unii Europejskiej, co w konsekwencji spowodowało napływ pomocowych środków finansowych, w tym środków przeznaczonych dla grup producentów. Stąd wynikają konieczne działania doradcze, by pomóc rolnikom w organizowaniu się w grupy producentów. Grupy producentów rolnych przyczyniają się do poprawy sytuacji dochodowej, głównie małych i średnich gospodarstw. Wspólna oferta rynkowa większej liczby gospodarstw rolnych powoduje łatwiejszy zbyty produktów oraz możliwość uzyskania wyższych cen.

W województwie kujawsko-pomorskim do rejestru Marszałka Województwa wpisanych jest 119 grup producentów rolnych, co klasyfikuje region kujawsko-pomorski pod względem liczebności grup na drugim miejscu w kraju. W 2014 roku kontynuowane będą działania doradcze rozpoczęte w 2013 roku oraz w dalszym ciągu prowadzona będzie promocja tworzenia grup producenckich.

W 2014 roku działalność doradcza polegać będzie na przeprowadzeniu szkoleń dotyczących zasad tworzenia i funkcjonowania grup producentów w ramach nowych

przepisów PROW 2014-2020, udzielaniu porad i pomocy przy bieżącym funkcjonowaniu grup producentów. Planowane jest objęcie doradztwem około 30 grup ogrodniczych i 60 grup producentów rolnych oraz doradztwo dla około 15 grup producentów rolnych będących w trakcie rejestracji.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	192
2.	Szkolenia	15
3.	Opracowania	
	- <i>Plan działania grupy producentów rolnych</i>	8
	- <i>Przygotowanie dokumentów do rejestracji grupy producentów rolnych</i>	8
	- <i>Zmiany planu dochodzenia do uznania dla grupy owoców i warzyw</i>	6

Program 5. Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności

Zadanie 1. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności

Cele:

Edukacja rolników w zakresie ekologicznego systemu produkcji żywności zgodnie z obowiązującym prawodawstwem.

Upowszechnianie i promocja ekologicznych metod produkcji.

Pomoc w pozyskiwaniu funduszy unijnych w ramach PROW 2014-2020 dostępnych dla producentów żywności ekologicznej.

Uzasadnienie:

Coraz większa świadomość ekologiczna konsumentów skutkuje rosnącym zapotrzebowaniem na produkty i przetwory o wysokiej jakości i gwarancji ich pochodzenia. Po stronie producenta i przetwórcy leży odpowiedzialność za produkcję i przetwórstwo zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, a także odpowiednie opakowanie, oznakowanie, informacja dla potencjalnych odbiorców o walorach produktów ekologicznych.

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie działa na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego, a także współuczestniczy w akcji promocyjnej i informacyjnej dotyczącej rolnictwa ekologicznego. Poprzez liczne szkolenia, warsztaty, konferencje, wystawy, konkursy, porady oraz programy, upowszechnia ekologiczne metody produkcji, dzięki czemu wzrasta liczba gospodarstw produkujących metodami ekologicznymi

w województwie kujawsko-pomorskim, a także liczba odbiorców tej żywności (od 272 gospodarstw w 2007 r. do 400 gospodarstw w 2013 r. oraz liczba przetwórci ekologicznych z 11 w 2007 r. do 13 w 2013 r.). Propagując ekologiczną metodę produkcji jako bezpieczną dla środowiska i człowieka w środkach masowego przekazu (RTV, artykuły) przybliża się produkty ekologiczne konsumentom, którzy poszukując tych specyficznych pod względem jakości produktów korzystać mogą z bazy gospodarstw ekologicznych województwa kujawsko-pomorskiego umieszczonej na stronie www.kpodr.pl. Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie współpracuje ściśle z Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu, podnosząc sukcesywnie wiedzę pracowników, typując do współpracy gospodarstwa demonstracyjne województwa kujawsko-pomorskiego. Od lat KPODR jest organizatorem szeregu wystaw, stoisk przy okazji dużych imprez organizowanych przez Ośrodek, podczas których prezentowane są i promowane produkty oraz przetwory ekologiczne z województwa kujawsko-pomorskiego. Ośrodek jest także współorganizatorem Krajowych Dożynek Ekologicznych w Przysieku. Od lat uczestniczy on w organizacji wojewódzkiego etapu konkursu „Na najlepsze gospodarstwo ekologiczne”, którego głównym organizatorem jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W 2008 i 2010 roku gospodarstwa z województwa kujawsko-pomorskiego otrzymały pierwsze nagrody krajowe, reprezentując wysoki poziom prowadzonej produkcji metodami ekologicznymi. W 2009 roku kolejne gospodarstwo ekologiczne zdobyło drugą nagrodę krajową promując województwo kujawsko-pomorskie w kraju. Organizowane przez Ośrodek konferencje, warsztaty, szkolenia są odpowiedzią na potrzeby rolników i konsumentów. Dotyczą one aktualnych przepisów prawnych, metod produkcji przyjaznych środowisku, zamkniętego obiegu substancji w gospodarstwie rolnym, znakowania produktów ekologicznych oraz ich dystrybucji i przetwórstwa. Od 2010 roku do września 2013 roku Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie był jednym z partnerów w międzynarodowym projekcie BERAS Implementation, w którym działania skierowane były na propagowanie przyjaznych dla środowiska naturalnego metod produkcji rolniczej, w celu ograniczenia wpływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego do Morza Bałtyckiego. W ramach powyższego projektu, Ośrodek współpracował z wybranym i przygotowanym do tego celu gospodarstwem ekologicznym Pana Piotra Zdziarskiego. Gospodarstwo z przygotowaną i wyposażoną w ramach projektu bazą szkoleniową działa w dalszym ciągu i pełni rolę gospodarstwa demonstracyjno-szkoleniowego. Służy jako miejsce zajęć praktycznych i teoretycznych do kształcenia rolników, doradców i młodzieży.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	118
2.	Szkolenia	8
3.	Konferencje	1
4.	Opracowanie: Przygotowanie wniosku do atestacji	2
5.	Lustracje w gospodarstwach	36

Tematy ważniejszych konferencji i szkoleń

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencja					
1.	Produkcja rolnicza zgodna ze środowiskiem	II	1	60	Zarzewo
Szkolenie					
1.	Produkcja rolnicza zgodna ze środowiskiem	II / IV	2	60	Teren woj. kuj.-pom.

Priorytet II

**Podnoszenie poziomu zarządzania
gospodarstwem rolnym**

Program 1. Ocena możliwości rozwoju gospodarstw

Zadanie 1. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej

Cel:

Analiza sytuacji ekonomicznej towarowych gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim, ze szczególnym uwzględnieniem kosztów bezpośrednich i pośrednich, a w dłuższym okresie tendencji zmian relacji przychodów i kosztów dla wybranych działalności produkcyjnych. Upowszechnianie wśród rolników wyników badań ekonomicznych.

Uzasadnienie:

Opracowania są potrzebne do obiektywnej oceny sytuacji ekonomicznej gospodarstw rolnych. Kalkulacje rolnicze, raporty kosztów i dochodów w ramach systemu Agrokoszty oraz inne analizy pomagają rolnikom w podejmowaniu bieżących decyzji i planowaniu. Gromadzone dane w ramach systemu Agrokoszty są podstawą do wykonania analiz produkcyjno-ekonomicznych, innych opracowań i ekspertyz, krótko i średniookresowych prognoz efektów produkcyjno-ekonomicznych wybranych działalności w gospodarstwie. Rolnicy są zainteresowani określeniem najbardziej dochodowych działalności produkcyjnych występujących w gospodarstwie. Opracowane kalkulacje mają na celu ustalenie skutków zmian ekonomicznych, optymalnego poziomu intensywności produkcji dla poszczególnych działalności oraz doboru odpowiedniej technologii. Dla administracji państwowej i samorządowej, organizacji rolniczych, doradców i innych zainteresowanych są obiektywną informacją o aktualnych kosztach produkcji.

Dane wynikowe są prezentowane w opracowaniu „Kalkulacje rolnicze” w nakładzie 1.000 egzemplarzy oraz w postaci tzw. raportów porównawczych, grupujących badane działalności według skali produkcji w gospodarstwach. W 2014 roku planowane jest przeprowadzenie badań w ramach systemu Agrokoszty w 230 gospodarstwach. Zapotrzebowanie na kalkulacje i inne opracowania utrzymuje się na stałym poziomie od wielu lat.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	964
2.	Szkolenia	19
3.	Konferencje	3
4.	Opracowania - <i>Agrokoszty</i>	230

Tematy ważniejszych konferencji

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencje					
1.	X Dni Przedsiębiorcy Rolnego – wspólnie z Centrum Doradztwa Rolniczego	I	1	100	Przysiek
2.	Ekonomiczne efekty stosowania uproszczonych technologii uprawy roli	IV	1	100	Minikowo
3.	Stosowanie nowoczesnych technologii suszenia a wyniki ekonomiczne	IV	1	100	Minikowo
Szkolenie					
1.	Sytuacja ekonomiczna gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim.	I - IV	19	400	Siedziby PZDR

Wydawnictwa

Lp.	Tytuły	Termin (kwartał)	Nakład
1.	Kalkulacje rolnicze 2014	IV	1 000

Zadanie 2. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych

Cel:

Analiza sytuacji ekonomicznej gospodarstw planujących inwestycje finansowane z wykorzystaniem kredytów, w tym kredytów preferencyjnych z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Uzasadnienie:

Zapotrzebowanie na sporządzanie planów inwestycyjnych dla gospodarstw ubiegających się o kredyty, głównie kredyty preferencyjne z dopłatami Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa z roku na rok ulega zmniejszeniu. W przyszłym roku oczekuje się dalszego, drastycznego zmniejszenia zapotrzebowania na opracowania planów inwestycji ze względu na zmianę przepisów dotyczących pomocy krajowej w zakresie możliwości kredytowania zakupu gruntów rolnych.

Na podstawie sporządzonego planu można stwierdzić celowość realizowanej inwestycji zgodnie z Zarządzeniem Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa dotyczącym zasad udzielania kredytów inwestycyjnych z dopłatą Agencji do oprocentowania oraz „Wykazu działalności w zakresie rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego, usług dla rolnictwa oraz działów specjalnych produkcji rolnej wspomaganych dopłatą do oprocentowania kredytów inwestycyjnych”.

W programie działalności KPODR na 2014 rok uwzględniono opracowanie 36 analiz ekonomicznych dla rolników i domowników w ramach projektu „NOWY ZAWÓD-NOWA SZANSA dla rolników i mieszkańców wsi Kujaw i Pomorza”.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	634
2.	Szkolenia	20
3.	Opracowania - <i>Plany inwestycji</i> - <i>Analizy ekonomiczne</i>	229 46

Tematyka ważniejszych szkoleń

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Szkolenie					
1.	Wykorzystanie komputera w zarządzaniu gospodarstwem rolnym – sporządzanie kalkulacji i planów	I – IV	23	180	Siedziby PZDR

Zadanie 3. Gromadzenie i upowszechnianie rolniczej informacji rynkowej

Cel:

Monitorowanie kształtowania się cen rynkowych dla podstawowych produktów rolniczych oraz środków do produkcji na rynku lokalnym. Upowszechnianie wśród rolników informacji na temat aktualnych cen.

Uzasadnienie:

Ośrodki Doradztwa Rolniczego są zobowiązane do systematycznego przekazywania cen rynkowych do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ponadto zbierane ceny wykorzystuje się przy sporządzaniu planów inwestycyjnych i analiz ekonomicznych. Odbiorcami informacji rynkowej są także Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, media lokalne i krajowe, rolnicy indywidualni, organizacje samorządowe i rolnicze, koła łowieckie oraz firmy ubezpieczeniowe. Zainteresowanie odbiorem danych o cenach produktów rolnych i środków do produkcji stale wzrasta.

Notowania targowiskowe zbierane są w Powiatowych Zespołach Doradztwa Rolniczego (PZDR) 52 razy w roku z wyjątkiem powiatu nakielskiego, sępoleńskiego i świeckiego, gdzie targowiska są zamknięte. Każdy PZDR wprowadza dane do internetowej bazy cen „Notowania”.

Notowania dla Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi zbierane są co tydzień, tylko z wybranych targowisk, z następujących miejscowości: Brodnica, Golub-Dobrzyń, Grudziądz, Izbica Kujawska, Skrwilno i Tuchola. Po wprowadzeniu informacji przez wybrane PZDR do bazy „Notowania”, zweryfikowane dane są łącznie przesyłane do

Ministerstwa za pomocą internetowego Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej.

Notowania środków do produkcji zbierane są przez PZDR (z wyłączeniem chełmińskiego i sępoleńskiego) na zakończenie każdego kwartału i wprowadzane do bazy „Notowania”. Natomiast notowania cen wybranych nawozów mineralnych dla Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie zbierane są w każdym PZDR, w następujący sposób: w I półroczu dane zbierane są za każdy miesiąc, w II półroczu dane zbierane są w ujęciu kwartalnym. W Dziale Ekonomiki KPODR dane są weryfikowane i zbiorczo wysyłane do Centrum Doradztwa Rolniczego.

Okresowa analiza kształtowania się cen pozwala na określenie tendencji na lokalnym rynku dla podstawowych produktów rolniczych i środków do produkcji. Określenie prawidłowości zachodzących zmian cen pomaga rolnikom w podejmowaniu decyzji bieżących i długookresowych.

Dla potrzeb Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie cztery razy w roku (styczeń, kwiecień, lipiec, październik) pracownicy terenowi KPODR przeprowadzają i dostarczają do Działu Ekonomiki ankiety gospodarstwa rolnego w ilości 10 szt. z każdego PZDR. Badania te służą wychwytywaniu sygnałów o zjawiskach rynkowych i sytuacji ekonomicznej towarowych gospodarstw rolnych. Efektem pracy tych badań jest przygotowywany przez Instytut Rozwoju Gospodarczego Szkoły Głównej Handlowej raport „Koniunktura w rolnictwie”.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Informacja rynkowa	10
2.	Cotygodniowe notowania targowiskowe	884
3.	Cotygodniowe notowania dla Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi	272
4.	Kwartalne notowania cen środków do produkcji do bazy KPODR	72
5.	Notowania cen nawozów mineralnych dla Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie	160
6.	Analiza kształtowania się relacji cen produktów rolniczych i środków do produkcji	12
7.	Ankieta gospodarstwa rolnego SGH	760

Program 2. Zbieranie i wykorzystanie danych rachunkowych

Zadanie 1. Prowadzenie rachunkowości w ramach systemu Polski FADN

Cel:

Analiza sytuacji dochodowej gospodarstw rolnych w makroregionie Wielkopolska i Śląsk w zależności od wielkości ekonomicznej i typu rolniczego po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej.

Uzasadnienie:

Podstawowym zadaniem Systemu Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych - Polski FADN jest dostarczenie do Komisji Europejskiej informacji o sytuacji produkcyjno-ekonomicznej towarowych gospodarstw rolnych w Polsce.

Wyniki rachunkowości służą między innymi do oceny wpływu skuteczności poszczególnych instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej na sytuację ekonomiczną towarowych gospodarstw rolnych w państwie członkowskim.

Rolnicy prowadzący systematycznie rachunkowość rolną mają możliwość analizy ponoszonych kosztów produkcji i uzyskiwania dochodów. Mogą ocenić swoje gospodarstwo na tle innych gospodarstw uczestniczących w systemie rachunkowości Polski FADN.

Ponadto rolnicy nabywają umiejętności systematycznego prowadzenia i dokumentowania zapisów, co może być przydatne przy przejściu na zasady ogólne rozliczania podatku VAT oraz innych rozliczeniach finansowych.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Prowadzenie ksiąg FADN	1420
2.	Wizyty w gospodarstwach	8520
3.	Opracowania - <i>Wprowadzanie danych do komputera i generowanie raportów indywidualnych gospodarstwa rolnego</i>	1419

Zadanie 2. Rozliczanie podatku dochodowego i VAT

Cel:

Umożliwienie rolnikom odzyskania podatku VAT naliczonego od środków produkcji nabywanych w związku z prowadzeniem działalności rolniczej.

Uzasadnienie:

W roku 2000 rolnicy uzyskali możliwość wyboru sposobu opodatkowania w związku z wprowadzeniem stawki podatku VAT na nieprzetworzone produkty rolnicze. System „ryczałtowy” jest niezwykle prosty lecz nie zawsze opłacalny, szczególnie w gospodarstwach, które dużo inwestują lub prowadzą produkcję intensywną. Rosnące zainteresowanie rolników rozliczaniem podatku VAT na zasadach „ogólnych” wskazuje na potrzebę rozszerzenia usługi polegającej na prowadzeniu ewidencji zakupów i sprzedaży oraz sporządzania deklaracji podatkowych.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	469
2.	Szkolenia	41
3.	Opracowania - <i>Prowadzenie ewidencji rachunkowej (podatek dochodowy i VAT)</i>	253

Tematyka ważniejszych szkoleń

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Szkolenie					
1.	Podatek od towarów i usług ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień w rolnictwie	I – IV	42	440	Siedziby PZDR

Wydawnictwa

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Nakład
1.	Podatki w rolnictwie	I	1000

Priorytet III

**Wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój
obszarów wiejskich**

Program 1. Reorientacja zawodowa mieszkańców wsi oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Zadanie 1. Wspieranie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz promowanie wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku

Cel:

Podnoszenie stanu wiedzy mieszkańców terenów wiejskich w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności związanej z obsługą ruchu turystycznego.

Uzasadnienie:

Rynek turystyczny podlega ciągłym zmianom. Zmieniają się oczekiwania turystów, wieś, sytuacja ekonomiczna rolników i czynniki determinujące rozwój turystyki. Zamiast popularnej do niedawna turystyki pobytowej, coraz większym zainteresowaniem turystów cieszą się różne formy turystyki aktywnej i poznawczej. Cenione są atrakcje przyrodnicze, ale również wartości kulturowe, w tym kulinarne, historyczne, i wiele innych. Zakres turystyki wiejskiej i agroturystyki jest szeroki, a tereny wiejskie to bogactwo i różnorodność krajobrazów, zapachów, smaków, zwyczajów, walorów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, umożliwiające tworzenie różnorodnych produktów turystycznych. Konieczność kreowania produktów o określonym wizerunku, charakterystycznych dla poszczególnych regionów i wsi oraz ochrona tych produktów jest wyzwaniem czasu – obecnie sprawą numer jeden w turystyce wiejskiej.

Współczesne gospodarstwo agroturystyczne powinno funkcjonować na zasadach dobrze zorganizowanego małego przedsiębiorstwa, gdzie ważna jest ekonomika, dobra organizacja gospodarstwa i marketing. Wiąże się to ze zmianą sposobu myślenia, aktywnością i przedsiębiorczością usługodawców, a przede wszystkim z ciągłym doskonaleniem zawodowym.

Istotna jest również wymiana doświadczeń i nawiązanie wzajemnej współpracy w celu kreowania różnorodnych, atrakcyjnych produktów turystycznych. Z tego względu Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej i wsparciu finansowemu ze środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich planuje organizację kolejnego, IV Forum Turystyki Wiejskiej. Poprzednie cieszyły się dużym zainteresowaniem i uznaniem uczestników.

Jednym z istotnych działań Ośrodka jest coroczne organizowanie regionalnego konkursu „AGRO-wczasy”. Od 2013 roku konkurs realizowany jest w trzech kategoriach: na najlepsze gospodarstwo agroturystyczne, obiekt turystyki wiejskiej oraz atrakcyjną kuchnię regionalną. Konkurs promuje gospodarstwa i inne obiekty posiadające atrakcyjną ofertę oraz wysoki standard świadczonych usług i niewątpliwie wywołuje zdrową rywalizację wśród usługodawców.

Kolejnym działaniem realizowanym od 2009 roku jest aktualizacja serwisu internetowego promującego gospodarstwa agroturystyczne i małe obiekty turystyki wiejskiej województwa kujawsko-pomorskiego. Aktualnie baza zawiera 358 ofert. Nieznaczny wzrost liczby

obiektów w bazie (w porównaniu z rokiem ubiegłym przybyły 2 obiekty) wynika z faktu, że w ostatnich latach dużo gospodarstw zrezygnowało z prowadzenia działalności agroturystycznej. Najczęstszym powodem rezygnacji był podeszły wiek gospodarzy, ale również brak klientów spowodowany nieciekawą ofertą. Ich miejsce zajęli nowi usługodawcy.

Wyraźnie wzrasta zapotrzebowanie na wizyty w gospodarstwach agroturystycznych specjalistów z Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego i indywidualne doradztwo, wynikające z różnorodnej specyfiki obiektów, planów i możliwości gospodarzy oraz konieczności budowania specjalistycznych produktów. W związku z tym zaplanowano 91 wizyt w gospodarstwach.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	194
2.	Szkolenia	28
3.	Konferencja	1
4.	Aktualizacja serwisu internetowego promującego gospodarstwa agroturystyczne	1
5.	Lustracje w gospodarstwach	91

Tematy ważniejszych konferencji i szkoleń

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencja					
1.	IV Kujawsko-Pomorskie Forum Turystyki Wiejskiej	III	1	120	Województwo kujawsko-pomorskie

Tematyka konkursów

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konkurs					
1.	Konkurs AGRO-wczasy	II – III	1	50	Województwo kujawsko-pomorskie

Zadanie 2. Rozwój rękodzielnictwa szansą różnicowania dochodów na obszarach wiejskich

Cel:

Pobudzenie aktywności mieszkańców terenów wiejskich w zakresie pozyskiwania dodatkowego dochodu z działalności rękodzielniczej.

Uzasadnienie:

Działalność rękodzielnicza podejmowana przez mieszkańców terenów wiejskich daje im możliwość pozyskiwania dodatkowych pozarolniczych dochodów. Promowanie twórców ludowych oraz ich wyrobów oznacza również promocję regionu i jest istotne z punktu widzenia jego rozwoju.

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie umożliwia twórcom ludowym promocję wyrobów podczas organizowanych targów, dni otwartych, jarmarków i tym podobnych imprez. Prezentuje również sylwetki twórców na łamach miesięcznika „Wieś Kujawsko-Pomorska” oraz na stronie internetowej Ośrodka. Udziela porad w zakresie podejmowania i prowadzenia działalności rękodzielniczej. Organizuje i przeprowadza szkolenia, które mają na celu zainteresowanie mieszkańców terenów wiejskich rękodziełem oraz zachęcenie do podejmowania działalności rękodzielniczej.

Zapotrzebowanie na działania w zakresie rękodzielnictwa zmienia się w kolejnych latach. Na rok 2014 zaplanowano udzielenie 87 porad i przeprowadzenie 52 szkoleń.

Poza działalnością statutową realizowany jest projekt „NOWY ZAWÓD-NOWA SZANSA dla rolników i mieszkańców wsi Kujaw i Pomorza”, w którym prowadzone są specjalistyczne kursy rękodzielnicze.

Planowane działania

Lp.	Działania	Liczba
1.	Porady	87
2.	Szkolenia	52

Tematyka ważniejszych szkoleń

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Szkolenie					
1.	Wyrób dekoracji okolicznościowych na bazie materiałów łatwo dostępnych	I, II, IV	8	120	woj. kujawsko-pomorskie

Tematyka pokazów

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Pokazy					
1.	Kultywowanie tradycji Wielkanocnych – stroiki wielkanocne	I/II	1	15	Przysiek
2.	Kultywowanie tradycji związanych ze świętami Bożego Narodzenia – stroiki	IV	1	15	Przysiek

Zadanie 3. Doradztwo i edukacja mieszkańców wsi w zakresie reorientacji zawodowej oraz pozyskiwania pozarolniczych źródeł dochodu

Cel:

Nabycie przez rolników oraz domowników rodzin rolniczych umiejętności i kwalifikacji pozwalających na zdobycie nowego zawodu.

Uzasadnienie:

Mimo trwających procesów restrukturyzacji i modernizacji sektora rolnego, w dalszym ciągu obserwowany jest stały spadek dochodów z produkcji rolniczej. Sytuacja ta wynika przede wszystkim z galopujących cen na środki do produkcji rolnej. Rosną ceny nawozów, paliw, części zamiennych, materiału siewnego i środków ochrony roślin. Jednocześnie większość mieszkańców wsi swoją egzystencję nadal opiera na produkcji żywności. W województwie kujawsko-pomorskim istnieje 78 tys. gospodarstw (dane GUS, Warszawa 2010), ale aż 2/3 posiada zbyt mały potencjał, aby zapewnić odpowiednie dochody z działalności rolniczej. Biorąc pod uwagę wielkość ekonomiczną gospodarstw (ESU), mówiącą o zdolności do generowania dochodów, można stwierdzić, że 65,6% gospodarstw (GUS, Warszawa, 2007) jest klasyfikowanych poniżej 8 ESU, co jest uznawane za granicę potencjału, poniżej którego trudno jest sprostać konkurencji. Z danych GUS wynika, że z uwagi na duże rozdrobnienie rolnictwa, niekorzystną strukturę agrarną, niewielką siłę ekonomiczną, wysokie jawne (na wsi w woj. kuj.-pom. 56,061 tys.) i ukryte (1,5 mln w kraju rezerwy pracy na wsi wg M.Kabaja, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, 2007) bezrobocie, a także niedostateczną modernizację, tylko około 20-25% gospodarstw będzie mogło w przyszłości utrzymać się z rolnictwa. Coraz większa grupa rolników stanie przed problemem wyboru innego, dodatkowego źródła utrzymania poprzez podjęcie pracy zarobkowej lub działalności gospodarczej na własny rachunek, a więc koniecznością reorientacji zawodowej. Bez podjęcia radykalnych działań, w wyniku obserwowanych procesów ekonomicznych i strukturalnych, pogłębiać się będzie niewydolność dochodowa gospodarstw małych i średnich skutkująca poszerzającą się sferą ubóstwa i wykluczenia społecznego. Zagrożone wykluczeniem są szczególnie kobiety, które stanowią w województwie kujawsko-pomorskim blisko 55% zarejestrowanych bezrobotnych na wsi

(WUP, 2013). Jeszcze bardziej dotyka kobiety zjawisko ukrytego bezrobocia. Rozwój technologii spowodował zmniejszenie zapotrzebowania na pracę – szczególnie na prace pomocnicze, jakie wykonywały zwykle kobiety i inni domownicy. Mimo tego, że pozostają one zarejestrowane w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) - stanowią często ukryte bezrobocie. Na terenie trzech powiatów województwa kujawsko-pomorskiego były realizowane projekty w ramach działania 6.3 pn.: „Pierwszy krok do reorientacji zawodowej rolników”. Efektem było powstanie m.in. trzech programów na rzecz zatrudnienia i reorientacji zawodowej rolników, których jednym z założeń jest wymiana informacji między instytucjami. Biorąc pod uwagę wyniki sondażu, oczekiwania jakie mieli badani oraz zapisy strategii powiatowych, niezbędnym wydało się podjęcie starań zmierzających do reorientacji zawodowej rolników i domowników. W związku z tym od stycznia 2010r. rozpoczęto pilotażowo reorientację zawodową rolników w siedmiu powiatach. W projekcie „Czas na zmiany—reorientacja zawodowa rolników” wsparciem objęto 360 osób. Dla wszystkich tych osób doradcy ds. reorientacji zawodowej wykonali Indywidualne Plany Reorientacji Zawodowej (IPRZ), na podstawie których uczestnicy zostali skierowani lub będą kierowani na kursy. Analiza sytuacji w gospodarstwach rolnych w zakresie ww. projektu wskazała brak wypracowanego systemu pomocy ze strony instytucji rynku pracy dla rolników i domowników będących w trudnej sytuacji ekonomicznej. Dlatego też w 2010 roku napisany został i uzyskał pozytywną ocenę, projekt pn.: „NOWY ZAWÓD – NOWA SZANSA dla rolników i mieszkańców wsi Kujaw i Pomorza”. Uwzględnia on zdiagnozowane potrzeby i obejmuje swoim zasięgiem całe województwo kujawsko-pomorskie. Jest realizowany od sierpnia 2010 roku i będzie kontynuowany w 2014 roku.

W 2014 roku zgodnie z harmonogramem planowane jest zakończenie realizacji I etapu projektu „NOWY ZAWÓD – NOWA SZANSA dla rolników i mieszkańców wsi Kujaw i Pomorza”. Na kursach specjalistycznych przeszkolonych zostanie jeszcze ok. 100 osób. Ponadto planowane jest podpisanie aneksu do umowy na realizację dodatkowych działań dotyczących reorientacji zawodowej rolników i członków ich rodzin (II etap projektu). Aneks ten pozwoli na przeszkolenie kolejnych 310 osób na kursach specjalistycznych, a 150 osób na warsztatach, co umożliwi przygotowanie kolejnych 456 IPRZ-ów. W 2014 roku odbędzie się również 1368 dyżurów doradztwa personalnego, 228 dyżurów doradztwa prawnego, 228 dyżurów doradztwa ekonomicznego oraz 38 szkoleń z pozyskiwania środków na zakładanie pozarolniczej działalności gospodarczej. Uwaga doradców skupi się przede wszystkim na aktywizacji mieszkańców, mającej na celu wykorzystanie zdobytej wiedzy i umiejętności na lokalnym rynku pracy oraz na monitorowaniu aktualnych osiągnięć zawodowych uczestników projektu. Nadal sprawowane będą cotygodniowe dyżury w 19 Biurach Reorientacji Zawodowej. W miarę potrzeb będą wykonywane również Indywidualne Plany Reorientacji Zawodowej. Planowana jest również aktualizacja portalu PRACA oraz współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami. W ramach niniejszego priorytetu szczególną uwagą zostanie objęte monitorowanie zmian na lokalnym rynku pracy. Planowane jest powtórzenie badań dotyczących potrzeb szkoleniowych mieszkańców wsi oraz aplikowanie o nowe środki na kursy, umożliwiające rolnikom i członkom rodzin rolniczych na elastyczną zmianę zawodu.

Kilka Lokalnych Grup Działania z terenu województwa kujawsko-pomorskiego może ogłosić uzupełniający nabór wniosków w ramach Osi 4 Leader na działania: „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” i „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”. Możliwość uruchomienia naborów zależy jednak w dużej mierze od rozpatrywania wniosków przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. W związku z powyższym zaplanowano wspomniane działania na minimalnym poziomie.

W ramach Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie realizuje projekt pn. „Przetestowanie i wdrożenie usługi pilotażowej w zakresie marketingu i sprzedaży produktów dla mikro i małych przedsiębiorstw z branży przetwórstwa rolno-spożywczego”, finansowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki – poddziałanie 2.2.1. Realizację projektu rozpoczęto w czerwcu 2013 roku. W 2014 roku w ramach projektu planuje się wykonać 16 planów marketingowych oraz prowadzona będzie asysta z wdrażania założonych w planie marketingowym wykonawczych programów marketingowych. W sumie w ramach projektu objętych wsparciem będzie 30 mikro i małych przedsiębiorstw z branży przetwórstwa rolno-spożywczego, działających na terenie województwa kujawsko-pomorskiego.

W ramach samokształcenia planuje się również przeprowadzenie jednego szkolenia dla doradców terenowych. Szkolenie poświęcone będzie tematyce rejestracji i prowadzenia działalności gospodarczej.

Planowane działania

Lp.	Działania	Liczba
1.	Porady	2018
2.	Szkolenia	43
3.	Konferencje	1
4.	Opracowania	456
	- Indywidualne Plany Reorientacji Zawodowej	
	- Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	
	- Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	
5.	Dyżury w Biurze Reorientacji Zawodowej	1368

Program 2. Promowanie i wspieranie inicjatyw lokalnych

Zadanie 1. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich jako liderów rozwoju lokalnego

Cel:

Poprawa jakości życia oraz wzmocnienie budowania kapitału społecznego na obszarach wiejskich.

Uzasadnienie:

Na obszarach wiejskich realizowanych jest obecnie wiele inicjatyw służących rozwojowi i ożywieniu aktywności środowisk lokalnych. Proces ten jest pobudzany i stymulowany możliwościami finansowymi, jakie wynikają z obecności Polski w Unii Europejskiej (m.in. PROW 2007-2013, Oś 3 - Odnowa Wsi i Oś 4 – Leader; Program Operacyjny Kapitał Ludzki).

Ważnym aspektem współpracy Ośrodka z podmiotami działającymi na wsi są imprezy wystawienniczo-targowe, na których za każdym razem promowane są inicjatywy lokalne na obszarach wiejskich. Podczas festynu „Barwy Lata - Dary Jesieni Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie organizuje konkurs na najatrakcyjniejsze stoisko z produktami regionalnymi i rękodziełem ludowym dla Lokalnych Grup Działania (LGD). Zainteresowanie wśród LGD konkursem jest duże. Planuje się podobny konkurs przeprowadzić w roku 2014.

W ramach realizowanego przez KPODR projektu „NOWY ZAWÓD- NOWA SZANSA dla rolników i mieszkańców wsi Kujaw i Pomorza” zrealizowano warsztaty przedsiębiorczości dla 54 osób, warsztaty motywacyjne dla 21 osób oraz szkolenia z przedsiębiorczości dla około 75 osób. Działania te miały na celu aktywizację zawodową mieszkańców obszarów wiejskich, podniesienie motywacji i samooceny oraz wpojenie podstawowych zasad przedsiębiorczości.

W 2014 roku planuje się wykonać podobną liczbę porad i szkoleń, co w roku 2013. Jeżeli projekt „NOWY ZAWÓD- NOWA SZANSA dla rolników i mieszkańców wsi Kujaw i Pomorza” doczeka się kontynuacji, podejmowane będą działania mające na celu poprawę jakości życia na obszarach wiejskich.

KPODR planuje promować i wspierać istniejące inicjatywy lokalne przez rozbudowanie współpracy z istniejącymi spółdzielniami socjalnymi i innymi podmiotami ekonomii społecznej udzielając im pomocy doradczej.

Jak co roku, również w 2014, KPODR zamierza promować i wspierać liderów rozwoju lokalnego zgłaszając ich kandydatury do ogólnopolskich konkursów np. Konkurs Kryszałowej Koniczyny.

Planowane działania

Lp.	Działania	Liczba
1.	Porady	53
2.	Szkolenia	5

Zadanie 2. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu

Cel:

Zachęcenie mieszkańców obszarów wiejskich do podejmowania działań na rzecz zachowania, promowania dziedzictwa kulturowego, w tym kulinarnego i przyrodniczego wsi.

Edukacja wytwórców produktów regionalnych zainteresowanych podjęciem lub rozwojem dodatkowej działalności.

Uzasadnienie:

W 2013 roku, dzięki środkom finansowym uzyskanym z zewnątrz, Centrum Dziedzictwa Kulinarnego i Turystyki Wiejskiej w Minikowie rozpoczęło rozbudowę i prace remontowe. Planowana modernizacja – wyposażenie w kuchnię pokazową, wędzarnię, suszarnię, grill poszerzy zakres oferowanych usług. Jedną z form działania Centrum Dziedzictwa Kulinarnego i Turystyki Wiejskiej będzie inkubator kuchenny rozumiany jako obiekt z urządzeniami przeznaczonymi dla drobnych przetwórców produktów rolnych, firm cateringowych czy rolników, którzy mogą przygotować i przetwarzać swoje produkty w dobrze wyposażonych i przygotowanych do tego celu pomieszczeniach, zgodnie z obowiązującymi przepisami sanitarnymi. W konsekwencji Centrum Dziedzictwa Kulinarnego i Turystyki Wiejskiej w ramach małego projektu pn. „Kuchnia z naszego podwórka, czyli kulinarna edukacja dzieci” planuje warsztaty dla dzieci, składające się z trzech bloków tematycznych. Tematy, które będą realizowane to: „Od ziarenka do bochenka czyli pieczenie chleba”, „Z pierogiem za pan brat” oraz „Ciasteczkowa Kraina”. Ponadto planuje się warsztaty, które poświęcone będą wytwarzaniu tradycyjnych produktów pochodzenia zwierzęcego, począwszy od rozbioru mięsa, poprzez proces peklowania, na wędzeniu kończąc. Szkolenia kierowane będą do przedsiębiorców działającym na lokalnym rynku, indywidualnych wytwórców, właścicieli punktów gastronomicznych, restauracji, właścicieli gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych.

Kolejna edycja konkursu „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów” planowana jest w Minikowie podczas targów „Lato na Wsi”, ponieważ dużą korzyścią dla wystawców jest jednoczesna możliwość prezentacji i sprzedaży tych samych produktów odwiedzającym targi Turystyczno-Ogrodnicze „Lato na Wsi”. Jednocześnie zmieniona zostanie konwencja konkursu. Zostanie on podzielony na dwa etapy: powiatowy i wojewódzki. W ramach I etapu doradca z danego PZDR, przy pomocy przedstawiciela Urzędu Marszałkowskiego oraz

specjalisty Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego, dokona selekcji zgłoszeń pod względem merytorycznym.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	87
2.	Szkolenia	51
3.	Opracowania - <i>Przygotowanie dokumentacji dla produktów i wytwórców</i>	13

Tematyka ważniejszych szkoleń

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Szkolenia					
1.	Kuchnia z naszego podwórka, czyli kulinarna edukacja dzieci	II	6	99	Minikowo
2.	Wytwarzanie tradycyjnych produktów pochodzenia zwierzęcego	IV	2	30	Minikowo
3.	Kultywowanie tradycji kulinarnych jako szansy promocji regionu i pozyskiwania dodatkowych źródeł dochodu.	I - IV	3	45	Powiat aleksandrowski, lipnowski, tucholski

Program 3. Edukacja z zakresu ekologii i ochrony środowiska

Zadanie 1. Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami, w tym niebezpiecznymi

Cel:

Edukacja rolników i przedstawicieli samorządów z obowiązujących przepisów prawnych dotyczących gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami z uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych.

Edukacja rolników w zakresie dostosowania gospodarstwa rolnego do stawianych wymagań środowiskowych w gospodarce odpadowej, nawozowej i wodno-ściekowej.

Uzasadnienie:

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej kładzie się duży nacisk na aspekt ochrony środowiska. Zachęca się społeczeństwo do podejmowania działań w tej dziedzinie począwszy od rzetelnej edukacji, aż po praktyczne działania w zakresie ochrony wody, gleby, powietrza, a także otaczającego nas krajobrazu. Szczególną uwagę poświęca się gospodarce wodno-

ściekowej, gospodarce nawozami oraz właściwemu zagospodarowaniu odpadów ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych, w tym azbestu i postępowaniu z odpadami o charakterze zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Dlatego od kilku lat KPODR w Minikowie jest organizatorem licznych konferencji i szkoleń poświęconych powyższej tematyce. Dużym zainteresowaniem cieszą się wśród mieszkańców obszarów wiejskich szkolenia dotyczące bezpiecznego usuwania azbestu, ale także wszystkie działania mające na celu przybliżenie istniejących rozwiązań i obowiązujących przepisów prawnych, które wzbogaca się dodatkowo licznymi wydawnictwami np. „Odpady i śmieci – zmiany w przepisach”, „Sporządzanie kompostu”, „Gospodarka odpadami”, „Azbest” itp. Dużym zainteresowaniem cieszy się od lat Forum Ochrony Środowiska organizowane przez Ośrodek. Jest ono skierowane głównie do przedstawicieli samorządu województwa kujawsko-pomorskiego i ościennych województw. Słuchacze mają możliwość uzyskania odpowiedzi na nurtujące ich pytania od samych wykładawców, którzy są autorytetami i praktykami w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie gospodarki odpadami jak i gospodarki wodno-ściekowej.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	323
2.	Szkolenia	23
3.	Konferencje	1
4.	Opracowania - <i>Plany naprawcze dla gospodarstw</i>	120
5.	Pokaz kompostowania	8
6.	Lustracje w gospodarstwach	384

Tematyka ważniejszych konferencji

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencja					
1.	Zarządzanie gospodarką odpadami	II	1	120	Przysiek

Wydawnictwa

Lp.	Tytuły	Termin (kwartał)	Nakład
1.	Materiały konferencyjne	II	250 egz.

Tematyka pokazów

Lp.	Działanie	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
1.	Zakładanie kompostowników w ramach selektywnej zbiórki odpadów w gospodarstwie rolnym	II/III	8	120	Teren woj. kuj.-pom.

Zadanie 2. Promocja tradycyjnych sadów

Cel:

Ochrona krajobrazu rolniczego oraz bioróżnorodności poprzez edukację związaną z pielęgnacją starych drzew owocowych.

Uzasadnienie:

Korzyści z istnienia przydomowych sadów jest wiele, zarówno dla człowieka, jak i otaczającej go przyrody. Tradycyjne sady są ostoją różnorodności biologicznej - tej dziko żyjącej oraz różnorodności genotypów różnych gatunków i odmian drzew owocowych. Stare sady i dawne odmiany drzew, to także swoiste dziedzictwo kulturowe. Są one świadectwem działalności człowieka na przestrzeni dziesiątków lat.

Sady przydomowe z wysokimi rozłożystymi koronami drzew hamują siłę wiatru, dając przyjemny cień i poczucie bezpieczeństwa. Są także schronieniem dla wielu organizmów: owadów, ptaków, a nawet nietoperzy.

Dla zachowania bogactwa wytworzonych przez wieki odmian, ważna jest ochrona *in situ* (na miejscu), czyli tam, gdzie rosną: we wsiach, przy domach, drogach i na miedzach. W ostatnim dziesięcioleciu ochroną drzew owocowych *in situ* zajęło się kilka organizacji pozarządowych. Pierwszy sad starych odmian jabłoni powstał w 1995 roku we wsi Chrystkowo w Dolinie Dolnej Wisły.

Powyższe zadanie realizowane jest od kilku lat. Z uwagi na nieustające zainteresowanie mieszkańców wsi i właścicieli działek promocją sadów tradycyjnych, zadanie to będzie kontynuowane w 2014 roku.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	27
2.	Szkolenia	8
3.	Konferencje	1
3.	Lustracje w gospodarstwach	9

Tematyka ważniejszych konferencji i szkoleń

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencja					
1.	Sady tradycyjne w województwie kujawsko-pomorskim	III	1	50	Przysiek
Szkolenie					
1.	Zakładanie i pielęgnacja przydomowych sadów tradycyjnych	II - IV	3	45	Teren woj. kujawsko-pomorskiego

Zadanie 3. Kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska

Cel:

Edukacja i wypracowanie właściwych nawyków, poprzez systematyczne kształtowanie proekologicznych postaw i zachowań mieszkańców obszarów wiejskich zmierzających do zahamowania procesu degradacji środowiska.

Uzasadnienie:

Dynamiczny rozwój technologii oraz bardzo duży przyrost naturalny stały się przyczyną nadmiernego wykorzystania zasobów naturalnych Ziemi. Dodatkowo prowadzona rabunkowa gospodarka zasobami odnawialnymi prowadzi do dewastacji środowiska. Potrzeba wdrażania ekorozwoju, pojmowanego jako całościowy harmonijny kształt działań człowieka, korzystającego z zasobów środowiska przyrodniczego w sposób racjonalny, odpowiedzialny oraz gwarantujący ich zachowanie dla przyszłych pokoleń, jest sprawą pilną i godną stawiania jej ponad wszelkimi działaniami. Podejmowana przez Ośrodek edukacja ekologiczna wspomaga zrozumienie zależności między człowiekiem, jego wytworami i przyrodą. Obejmować musi wszystkie grupy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem społeczności wiejskiej bezpośrednio odpowiedzialnej za stan środowiska naturalnego.

Jednym z ważniejszych działań jest już od lat realizowany autorski program pn. „Ekologizacja wsi województwa kujawsko-pomorskiego, kształtowanie postaw i zachowań środowiska wiejskiego”. Program obejmuje kompleksową ochronę środowiska naturalnego, kształtowanie właściwego stosunku człowieka do przyrody, kompleksowe działania związane z ochroną środowiska poprzez ograniczenie wpływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego do środowiska, począwszy od gospodarstw rolnych. Program co roku skierowany jest do kolejnej, nowej grupy odbiorców woj. kujawsko-pomorskiego. W gospodarstwach przez okres kilku miesięcy realizowane są działania praktyczne opracowane w formie działań naprawczych przez specjalistów i doradców z Ośrodka w dziedzinie ochrony środowiska (selektywna zbiórka odpadów, kompostowanie odpadów organicznych, wydzielenie i oznakowanie odpadów oraz substancji niebezpiecznych, właściwe zagospodarowanie i składowanie nawozów organicznych oraz mineralnych, proekologiczna produkcja warzyw

i owoców, estetyka zagrody szeroko rozumiana oraz kształtowanie krajobrazu rolniczego – nowe nasadzenia, mała retencja itd.). Działania powyższe poparte są licznymi lustracjami, poradami, szkoleniami, pokazami kompostowania oraz wydawnictwami. Aby osiągnąć właściwy efekt ekologiczny, działania realizowane są w formie konkursu o zasięgu gminnym i wojewódzkim. Program kończy coroczna konferencja i uroczyste wręczenie nagród laureatom wojewódzkim konkursu.

Kolejnym działaniem wspierającym kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska jest realizowany przez KPODR w Minikowie projekt „Twórczy Rozwój na rzecz Ochrony i Promocji Natury województwa kujawsko-pomorskiego - TROP Natury”. Celem projektu jest podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego poprzez promocję zasobów przyrodniczych, co wpłynie na zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko. W ramach projektu przewidzianych jest szereg zadań zmierzających do aktywizowania mieszkańców regionu w kierunku własnego odkrywania zasobów przyrodniczych Kujaw i Pomorza, a poprzez to do uwrażliwiania na stan środowiska naturalnego. W ramach projektu na 2014 rok zaplanowane są animacje przyrodnicze, które odbywają się w grupach zorganizowanych. Dydaktyczne zajęcia terenowe „Na Tropie Natury”, Stragany Przyrodnicze organizowane podczas imprez masowych w każdym powiecie, Święto Łąk – impreza masowa na temat zasobów przyrodniczych Natura 2000 będą uzupełnieniem animacji przyrodniczych. Wszystkie wymienione zadania wspierane będą wortalem przyrodniczym www.skarbiecprzyrody.pl, który prezentuje przyrodę województwa kujawsko-pomorskiego. Następny projekt „Utworzenie i promocja Ośrodka Edukacji Przyrodniczej i Rozwoju Zielonej Gospodarki oraz ścieżki dydaktycznej” wspierający kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska, ma na celu podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa poprzez promocję zasobów przyrodniczych, co wpłynie na zmniejszenie negatywnego oddziaływania na środowisko. W ramach projektu przewidzianych jest szereg zadań zmierzających do aktywizowania mieszkańców regionu: działalność edukacyjna Ośrodka Edukacji Przyrodniczej „Dolina Noteci” w sali wyposażonej w edukacyjny sprzęt oraz na ścieżce dydaktycznej „Na Krawędzi Doliny Noteci”, strona internetowa www.dolananoteci.com wraz z wieloma nowoczesnymi funkcjami wspierającymi cele projektu, takie jak wirtualny spacer, aplikacja do ściągnięcia na telefon komórkowy, filmy i zdjęcia przyrodnicze wykonane na ścieżce dydaktycznej i w jej sąsiedztwie oraz wydanie drukowanych materiałów dydaktycznych, będą wspierały animacje przyrodnicze realizowane w projekcie w 2014 roku.

Projekt „Promocja zasobów przyrodniczych Doliny Noteci poprzez zorganizowanie obozu ornitologicznego w 2013 i 2014 roku oraz geocachingu” również wspiera kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska. Celem projektu jest podniesienie świadomości społecznej z zakresu ekologii, uwrażliwienie na zagrożenia, z jakimi boryka się środowisko naturalne oraz zapoznanie z cennymi zasobami środowiska występującymi w Dolinie Noteci. W ramach projektu zaplanowano dwa obozy ornitologiczne, zakupiony będzie sprzęt do obserwacji ptaków, narysowanych będzie 100 rycin przyrodniczych wydrukowanych na plakatach oraz tablicach dydaktycznych

i zorganizowana będzie gra terenowa geocaching. W 2014 roku planuje się zorganizowanie obozu ornitologicznego, podczas którego zostaną przeprowadzone animacje przyrodnicze.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Porady	86
2.	Szkolenia	6
4.	Konferencje	1
5.	Lustracje w gospodarstwach	62

Tematyka ważniejszych konferencji i szkoleń

Lp.	Temat	Termin (kwartał)	Liczba działań	Liczba uczestników	Miejsce realizacji
Konferencja					
1.	Ekologizacja obszarów wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego	IV	I	80	Minikowo
Szkolenia					
1.	Ochrona środowiska w gospodarstwie rolnym	I – IV	5	100	Teren woj. kujawsko-pomorskiego
2.	Ekologiczne zagospodarowanie zagrody wiejskiej w celu ograniczenia wpływu substancji pochodzenia rolniczego i socjalno-bytowego do środowiska	I – IV	8	120	Teren woj. kujawsko-pomorskiego

Priorytet IV

**Promowanie postępu biologicznego
i technologicznego produkcji rolniczej**

Program 1. Upowszechnianie najnowszych rozwiązań technicznych i osiągnięć hodowlanych

Zadanie 1. Organizacja imprez wystawienniczo-targowych

Cel:

Upowszechnienie innowacyjnych rozwiązań technicznych i technologicznych, promocja postępu biologicznego w produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz popularyzacja pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich poprzez organizowanie wystaw, konkursów i olimpiad rolniczych oraz działalność publicystyczną (artykuły, pogadanki radiowe, telewizyjne) i wydawniczą.

Uzasadnienie:

Przemiany organizacyjne i modernizacyjne, jakie zachodzą w polskim rolnictwie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej wymagają od rolnika wszechstronnej wiedzy i umiejętności. Dotyczy to nie tylko rolników, ale w równym stopniu również nauczycieli zawodów rolniczych, uczniów i studentów oraz doradców rolnych. Zdobyta przed laty wiedza w szkole czy na uczelni jest cenna, ale już niewystarczająca. Musi być ona ciągle uzupełniana i aktualizowana. Ponadto mechanizmy gospodarki rynkowej wymuszają na rolnikach potrzebę racjonalnego wydatkowania środków finansowych na planowane inwestycje. Nowa perspektywa finansowa na lata 2014-2020 jest też ukierunkowana na innowacyjne rozwiązania, szczególnie w produkcji mleka i trzody. Dlatego, aby zapewnić rolnikom ciągły dopływ aktualnej wiedzy i dostęp do innowacyjnych rozwiązań, Ośrodek w swoim Programie działalności na 2014 rok będzie organizował oprócz szkoleń i konferencji, targi i wystawy rolnicze, podczas których można będzie zapoznać się z postępem technologicznym i biologicznym, skonfrontować różne oferty i rozwiązania, po to, aby zoptymalizować planowane inwestycje i zakupy w gospodarstwach.

Duża frekwencja i zainteresowanie rolników tymi przedsięwzięciami świadczy o celowości ich organizowania. W 2014 roku planuje się zorganizowanie przynajmniej 11 imprez wystawienniczo-targowych, w których weźmie udział około 110 tys. rolników i mieszkańców wsi i co najmniej tysiąc wystawców. W imprezach targowo-wystawienniczych corocznie uczestniczy ponad 100 tys. osób, głównie rolników i około 1200 wystawców. Imprezy te oprócz korzyści edukacyjnych i informacyjnych przysparzają wymiernych korzyści finansowych, co nie jest bez znaczenia dla działalności Ośrodka.

Biorąc powyższe pod uwagę, targi i wystawy rolnicze będą również w 2014 roku ważnym punktem Programu działalności Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.

Program imprez wystawienniczo – targowych w 2014 roku

Miejsce	Data	Nazwa imprezy	Liczba	
			wystawców	zwiedzających w tys.
Przysiek	29 marca	XXII Forum Pszczelarzy	40	0,5
Przysiek	12 kwietnia	V Jarmark Wielkanocny	120	3
Minikowo	10-11 maja	Targi Turystyczno-Ogrodnicze „Lato na Wsi”	220	20
Zarzewo	31 maja - 1 czerwca	„Dni Otwartych Drzwi” - Targi Ogólnorolne	200	20
Przysiek/Grubno	14-15 czerwca	Kujawsko – Pomorskie Dni Pola Targi Regionalne	180	20
Minikowo	5-6 lipca	XXXVII Międzynarodowe Targi Rolno- Przemysłowe AGRO-TECH	40	35
		XV Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych		
Zarzewo	10 sierpnia	Kujawsko – Pomorskie Miodowe Lato	40	3
Przysiek	13 września	Barwy Lata-Dary Jesieni	130	5
Grubno	III dekada września	Kujawsko-Pomorski Dzień Kukurydzy	40	0,7
Przysiek	13 grudnia	VIII Jarmark Adwentowy	100	2
Ogółem			1110	109,2

Kolekcje roślin uprawnych, pola demonstracyjne, pokazy pracy maszyn rolniczych, fora dyskusyjne oraz finały wojewódzkie konkursów rolniczych, a także katalogi targowe, publikacje prasowe, itp. wzbogacają program imprez wystawienniczo-targowych KPODR.

Targi Turystyczno-Ogrodnicze „Lato na Wsi” (10-11 maja 2014r.)

Targi Turystyczno-Ogrodnicze „Lato na Wsi” są imprezą wielotematyczną o charakterze edukacyjno-promocyjnym, której głównym celem jest zaprezentowanie mieszkańcom województwa kujawsko-pomorskiego pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich, tradycji kulturowych, walorów przyrodniczych regionu, a także ekologicznych metod produkcji żywności i pozyskiwania energii odnawialnej.

Głównym organizatorem jest Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie przy współudziale Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu, Kół Gospodyń Wiejskich, Lokalnych Grup Działania, starostw oraz parków krajobrazowych.

Zakres tematyczny targów: tradycje kulturowe województwa, dziedzictwo kulinarne, wystawa ogrodnicza i drobnych zwierząt futerkowych, twórczość ludowa, odnawialne źródła energii, produkty gospodarstw ekologicznych, ochrona naturalnego środowiska.

Imprezy towarzyszące: wojewódzki konkurs „Nasze Kulinarne Dziedzictwo – Smaki Regionów”, wystawa i degustacja tradycyjnych potraw i produktów lokalnych, wystawa zwierząt futerkowych, drobiu ozdobnego i psów, pokazy i degustacje kulinarne, konkursy wiedzy dla zwiedzających, zawody konne w skokach przez przeszkody.

Zakładane cele: promocja pozarolniczej działalności na obszarach wiejskich m.in. lokalnych grup działania, gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych, stowarzyszeń, kół gospodyń wiejskich, popularyzacja walorów przyrodniczo-kulturowych województwa oraz zachowań prośrodowiskowych.

Planowana liczba wystawców 230 i zwiedzających około 20 tys. osób.

Dni Otwartych Drzwi w Zarzeczewie (31 maja – 1 czerwca 2014r.)

Dni Otwartych Drzwi są imprezą wystawienniczo-targową wpisaną na stałe do kalendarza rolniczych wystaw. Umożliwiają one bezpośredni kontakt rolników z producentami środków do produkcji rolnej, usługodawcami, firmami obsługującymi rolnictwo i naukę, co umożliwia zdobycie wiedzy niezbędnej do podejmowania racjonalnych decyzji inwestycyjnych w gospodarstwie. Praktyka pokazuje, że targi są jedną z najbardziej popularnych form prezentowania nowości rolniczych. Zakres tematyczny: prezentacja oferty handlowej i nowości (ciągniki, maszyny, urządzenia, pasze, środki do produkcji rolnej, nawozy, przetwórstwo rolno-spożywcze, materiały budowlane, usługi rolnicze), doradztwo specjalistyczne z zakresu produkcji roślinnej i zwierzęcej, pokazy pracy maszyn rolniczych, konkursy dla rolników i wystawców. Zakładane cele: pogłębienie wiedzy z zakresu innowacji technicznych i technologicznych oraz wskazanie możliwości korzystania z programów wspierających rolnictwo i obszary wiejskie.

Planowana liczba wystawców około 200, zwiedzających 20 tys. osób.

Kujawsko-Pomorskie Dni Pola w Grubnie (14-15 czerwca 2014r.)

Kujawsko-Pomorskie Dni Pola w Grubnie są imprezą promującą postęp biologiczny w produkcji roślinnej (demonstracje polowe, doświadczenia poletkowe, pokazy, fora dyskusyjne, stoiska informacyjno - konsultacyjne firm hodowlano-nasiennych). Jej głównymi celami są:

- zapoznanie rolników z najnowszymi osiągnięciami w zakresie hodowli roślin uprawnych,
- poprawa efektywności gospodarowania poprzez praktyczne wykorzystanie nowości technicznych i technologicznych prezentowanych na wystawie,
- poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych poprzez wdrażanie bardziej efektywnych technologii gospodarowania,
- zacieśnianie współpracy pomiędzy nauką i praktyką rolniczą, bezpośrednie konsultacje z naukowcami, doradcami i specjalistami różnych dziedzin rolniczych,
- ograniczenie skażenia środowiska przyrodniczego poprzez zachęcenie rolników do wdrażania programów rolnośrodowiskowych i stosowania w szerszym zakresie zasady wzajemnej zgodności.

Zakres tematyczny:

- demonstracje poletkowe – około 200 odmian i gatunków roślin uprawnych,
- doświadczenia demonstracyjne z zakresu ochrony roślin i nawożenia,

- pokazy pracy maszyn polowych,
  - wystawa firm hodowlano-nasiennych i chemicznych oraz maszyn i sprzętu rolniczego,
  - stoiska informacyjne instytucji naukowo-badawczych i obsługi rolnictwa,
- Planowana liczba wystawców około 180 i zwiedzających 15 tys. osób.

Międzynarodowe Targi Rolno-Przemysłowe „AGRO-TECH” Minikowo (5-6 lipca 2014r.)

Międzynarodowe Targi Rolno-Przemysłowe „AGRO-TECH” są wielotematyczną, specjalistyczną, rolniczą imprezą opartą na trzech filarach:

- technika rolnicza,
- hodowla roślin i zwierząt,
- aeroenergetyka.

Głównym celem tej największej w Polsce północnej imprezy wystawienniczo-targowej jest prezentacja najnowszych rozwiązań technicznych oraz osiągnięć hodowlanych w produkcji roślinnej i zwierzęcej, a także wspieranie procesów modernizacyjnych i rozwojowych gospodarstw rolnych. Szeroki program targów połączony z forami dyskusyjnymi, pokazami pracy maszyn i fachowym doradztwem z różnych dziedzin rolnictwa i obszarów wiejskich stwarza rolnikom dobrą okazję do poszerzenia swojej wiedzy, wymiany doświadczeń, a także zebrania potrzebnych informacji niezbędnych do podejmowania decyzji w procesie inwestowania i unowocześniania gospodarstw rolnych.

O dużym znaczeniu imprezy świadczy stale rosnąca liczba wystawców i zwiedzających. W ostatnich latach średnio w targach AGRO-TECH bierze udział ok. 450 wystawców i 35 tys. zwiedzających. Stoisko informacyjno-promocyjne będzie miało, podobnie jak w latach ubiegłych, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wraz z podległymi agencjami rolniczymi.

Zakres tematyczny targów obejmuje wszystkie ważniejsze dziedziny produkcji rolnej od hodowli roślin poprzez uprawę, pielęgnację, nawożenie, ochronę roślin, technikę rolniczą, agroenergetykę, budownictwo inwentarskie, a kończąc na hodowli zwierząt.

Głównym organizatorem targów jest Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego, ale w organizację imprezy zaangażowanych jest też wiele instytucji i organizacji rolniczych, w tym m.in. DLG AgroFood, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Polska Federacja Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Polski Związek Producentów Trzody Chlewnej POLSUS, Przedsiębiorstwo Nasienne ROLNAS oraz Rolniczy Przegląd Techniczny – współorganizator pokazów pracy maszyn.

Imprezy towarzyszące: Regionalna Kujawsko-Pomorska Wystawa Zwierząt Hodowlanych, „Dni Pola” w Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian w Chrzastowie, pokazy pracy maszyn rolniczych, podsumowanie wojewódzkich konkursów rolniczych.

Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych w Minikowie (5-6 lipca 2013r.)

Celem wystawy jest prezentacja potencjału genetycznego, hodowlanego i produkcyjnego na Wystawie Zwierząt Hodowlanych.

Wystawa Zwierząt Hodowlanych organizowana w Minikowie ma już swoją ponad dziesięcioletnią tradycję i jest uznawana za jedną z najlepszych regionalnych wystaw hodowlanych w Polsce. Wystawiane zwierzęta prezentują wysoki poziom hodowlany, o czym świadczą m.in. nagrody i tytuły przyznawane hodowcom na wystawach ogólnopolskich. Regionalna Wystawa Zwierząt Hodowlanych w Minikowie, to największa w województwie kujawsko-pomorskim ekspozycja osiągnięć hodowców, którzy co roku licznie przyjeżdżają do Ośrodka, by zaprezentować najbardziej wartościowe okazy i poddać je ocenie przez komisję sędziowską.

Rangę i prestiż wystawy podnosi wsparcie organizacyjne i finansowe ze strony Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Polskiej Federacji Hodowców Bydła i Producentów Mleka, Centrum Hodowli Zwierząt, Polskiego Związku Hodowców i Producentów Trzody Chlewnej POLSUS oraz innych instytucji i organizacji branżowych.

Podczas wystawy zwierzęta zaprezentuje około 80 hodowców. Planowane jest wystawienie około 100 sztuk bydła mlecznego i mięsnego, 60 sztuk trzody chlewnej, 40 owiec i kóz, a także drobiu i zwierząt futerkowych. Łącznie na wystawie będzie około 0,5 tys. zwierząt.

Wystawie towarzyszy oferta maszyn i urządzeń do mechanizacji produkcji zwierzęcej i wyposażenia budynków inwentarskich oraz fachowe doradztwo. Wystawa niesie ze sobą duży potencjał wiedzy z zakresu chowu i hodowli zwierząt, żywienia, zoohigieny.

W 2014 roku po raz pierwszy Wystawa Hodowlana odbędzie się na nowych, funkcjonalnych obiektach – profesjonalny zadaszony ring z trybuną na 250 osób, budynek socjalno-sanitarny dla obsługi zwierząt, nowa myjnia oraz hala dla bydła mięsnego.

Zadanie 2. Organizacja konkursów i olimpiad wiedzy rolniczej

Cel:

Celem organizowania konkursów i olimpiad wiedzy rolniczej jest upowszechnianie przykładów dobrego, nowoczesnego gospodarowania oraz zachęcanie rolników do ciągłego podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych.

Uzasadnienie:

Ciągły postęp techniczny i organizacyjny oraz konkurencja na rynku rolniczym stawiają przed rolnikami coraz wyższe wymagania i konieczność ciągłego uzupełniania wiedzy. Promują też najlepsze rozwiązania i ciekawe produkty jak też rolników, którzy mają duże osiągnięcia potwierdzone w praktyce. Konkursy stanowią też element promocji najlepszych rolników i firm działających na rynku lokalnym oraz krajowym. Ich osiągnięcia i sukcesy działają mobilizująco nie tylko na najbliższe otoczenie, ale także na osoby i instytucje odpowiedzialne za dalszy rozwój rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego. Liczny udział rolników w tych imprezach świadczy również o tym, że przyznane nagrody i wyróżnienia są dla nich formą uznania i satysfakcji za osiągnięte wyniki produkcyjne bądź posiadaną wiedzę. Konkursy i olimpiady mają z reguły zasięg wojewódzki, a zwycięzcy niektórych z nich jak Agroliga, Bezpieczne Gospodarstwo Rolne są nominowani do olimpiad, konkursów krajowych.

Konkursy i olimpiady rolnicze w 2014 roku

Temat	Termin	Liczba uczestników	Współorganizator
Olimpiada			
Wojewódzka Olimpiada Wiedzy Rolniczej	listopad/ grudzień	500	PZDR
Konkursy			
Agroliga 2014	marzec – czerwiec	15	Redakcja AGRO, TVP
Bezpieczne Gospodarstwo Rolne	kwiecień – maj	80	KRUS, PIP
AGROWCZASY (konkurs na najlepsze gospodarstwo agroturystyczne w woj. kujawsko-pomorskim)	czerwiec-wrzesień	25	Urząd Marszałkowski
Ekologizacja wsi woj. kujawsko-pomorskiego	kwiecień - listopad	120	WFOŚiGW
Poznaję produkt ekologiczny	maj	200	WFOŚiGW
Z ekologią na ty	wrzesień	200	WFOŚiGW
Ekologia w domu i zagrodzie	czerwiec	200	WFOŚiGW
Ekologia i Ochrona Środowiska	czerwiec – lipiec	200	WFOŚiGW
Człowiek i środowisko	czerwiec – lipiec	200	WFOŚiGW
Rolnik – Farmer Roku 2014	lipiec - wrzesień	20	Stowarzyszenie Rolnik – Farmer Roku
Nasze Kulinarne Dziedzictwo Smaki Regionów	maj	80	Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego Urząd Marszałkowski
Ogółem uczestników		1840	

Zadanie 3. Wydawnictwa i publicystyka

Cel:

Wspieranie działalności doradczej, szkoleniowej, popularyzacja wiedzy rolniczej.

Uzasadnienie:

Publikacje periodyczne i nieperiodyczne są jedną z form komunikacji i informacji rolniczej adresowanej do beneficjentów programów doradczych, organizacji rolniczych i samorządowych oraz dla doradców Ośrodka.

Wspierają one proces kształcenia i zdobywania wiedzy rolników, mieszkańców wsi i doradców rolnych, a także upowszechniania postępu rolniczego. Stanowią one materiały uzupełniające podczas konferencji, seminariów i szkoleń a także są wykorzystywane jako materiały informacyjne na wystawach rolniczych, dożynkach i innych wydarzeniach rolniczych. Są one również przekazywane nieodpłatnie uczniom szkół rolniczych i innym zainteresowanym osobom.

W 2014 roku planuje się wydać „Wieś Kujawsko–Pomorską” w nakładzie 3200 egzemplarzy miesięcznie w pełnym kolorze, biuletyn internetowy „Aktualności” oraz około 20 tytułów wydawnictw nieperiodycznych (ulotki, broszury) i innych publikacji (plakaty, zaproszenia) oraz materiały konferencyjne.

Wydawnictwa zaplanowane na 2014 rok

Lp.	Tytuł	Autor	Nakład egz.	Liczba stron/ w tym kolor	Format	Osoba odpowiedzialna	Termin wydania (kwartał)	Źródło finansowania
1	„Wieś Kujawsko-Pomorska”	Praca zbiorowa	38.400	52-58	A4	Leszek Piechocki	miesięcznik	Sprzedaż, reklamy
2	„Aktualności”- dwutygodnik internetowy	Praca zbiorowa	1.200	-	-	Marek Radzimierski	cały rok	budżet Ośrodka
3	Materiały konferencyjne na Sesję Nasienną	Adam Piszczek	500	40/4	A4	Adam Piszczek	I kwartał	zewnętrzne i własne
4	Kalibracja opryskiwacza polowego	Andrzej Siennicki	3500	12	A5	Andrzej Siennicki	I	budżet Ośrodka
5	Forum ochrony środowiska- materiały konferencyjne	Zespół autorów	400	48/2	B5	Małgorzata Grabczyńska	III	zewnętrzne
6	Kalkulacje rolnicze 2014		1000	64		Zespół specjalistów		własne
7	Informator targowy „Lato na Wsi”	Katarzyna Szczepaniak, Jarosław Domiński	500	50	A5	Jerzy Białczyk	II	wystawcy
8	Informator targowy „Dni Otwartych Drzwi w Zarzeczewie”	Leszek Piechocki	500	16/10	A5	Leszek Piechocki	II	wystawcy
9	Informator „Dni Pola” w Grubnie	Liliana Czerwińska	1000	44/12	B5	Piotr Stelmaszak	II	wystawcy
10	Folder promocyjny AGRO-TECH	Jerzy Białczyk, Jarosław Domiński	1200	6/6	630/297	Jerzy Białczyk	I	targi
11	Folder o Minikowie	Jerzy Białczyk	2000	6/6	630/297	Jerzy Białczyk	I	środki własne
12	Informator targowy „AGRO-TECH”	Elżbieta Stasińska Katarzyna Szczepaniak Jarosław Domiński	1500	200/30	A5	Jerzy Białczyk	II	wystawcy
13	Katalog wystawy hodowlanej – bydło	Związek Hodowców Bydła Jarosław Domiński	500	50/4	A5	Marta Adamowicz Jarosław Domiński	II	Federacja hodowców Bydła
14	Katalog wystawy hodowlanej – świnię, owce, kozy	Zespół autorów ze Związku Hodowców	500	50/4	A5	Marta Adamowicz Janusz Wojciechowski Jarosław Domiński	II	Związki branżowe
15	Plakaty, zaproszenia na imprezy rolnicze, konkursy, konferencje,	Leszek Piechocki Piotr Stelmaszak	4500	1/1	A4 –A3	Leszek Piechocki Piotr Stelmaszak	II - IV	budżet Ośrodka i z działalności

	seminaria	Jarosław Domański				Jarosław Domański		odpłatnej
16	Kalendarz KPODR na 2014 r.	Jarosław Domański	500	1/1	A2	Jarosław Domański	IV	budżet Ośrodka
17	Budynki dla trzody chlewnej – wymogi zootechniczne i prawne	Zbigniew Szemczak	1000	32	A5		I	KPODR
18	Folder reklamowy Dni Pola	Piotr Stelmaszak	500	2/2	A4		II	zewnętrzne
19	Forum Pszczelarzy (mat. konferencyjne)	zespół	600	20	A5		I	zewnętrzne
20	Uprawa zbóż w warunkach województwa kujawsko-pomorskiego (wznowienie uaktualnione)	Marek Radzimierski	2500	44	B5		IV	KPODR
21	Jęczmień ozimy w województwie kujawsko-pomorskim (wznowienie uaktualnione)	Marek Radzimierski	1000	20	B5		III	KPODR
22	ABC integrowanej ochrony roślin (folder)	Marek Radzimierski	5000	2/2	A3		II	KPODR
23	Publikacja naukowa Forum		150	70/70	B5	Hanna Nowakowska-Hapka	III	KPODR
24	Materiały konferencyjne	Małgorzata Kołacz	200	32-50	B5	Jarosław Domański	IV	uczestnicy

Program 2. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Zadanie 1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Cel:

Wzmocnienie efektu działań doradczych, integracja podmiotów działających na rzecz rolnictwa i obszarów wiejskich.

Uzasadnienie:

Na rzecz rolnictwa działa szereg instytucji i organizacji rolniczych oraz samorządowych. Głównym partnerem w projektowaniu i realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich jest Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu. Podejmowanie wspólnych działań w oparciu o program doradczy województwa kujawsko-pomorskiego obniża koszty organizacji różnych przedsięwzięć i działań doradczych, a tym samym zwiększa liczbę beneficjentów organizowanych przedsięwzięć rolniczych. Ponadto wspólne działania przyspieszają pracę w różnego rodzaju komisjach, ułatwiają przepływ informacji oraz integrują środowisko wiejskie.

Planowane działania

Lp.	Działanie	Liczba
1.	Udział w dożynkach wiejskich, gminnych, powiatowych	127
2.	Udział w targach (przygotowanie stoiska KPODR)	46
3.	Udział w komisjach kłęskowych	27
4.	Udział w komisjach konkursowych	79
5.	Udział w posiedzeniach rad gminy, powiatu, itp.	165
6.	Inne	69

C. Metodyka pracy i doskonalenie zawodowe

1. Ewaluacja szkoleń

Cel:

Podnoszenie jakości świadczonych usług szkoleniowych i doradczych przez KPODR.

Uzasadnienie:

Wdrożona polityka jakości i przyjęte zobowiązania wobec klientów wymagają dbałości o jakość świadczonych usług szkoleniowych i doradczych.

Wyniki przeprowadzonych ewaluacji są istotnym elementem działalności w zakresie doskonalenia zawodowego. Są one szansą na poszerzenie wiedzy i umiejętności. Pozwalają na określenie potrzeb szkoleniowych dla doradców w zakresie merytorycznym jak i metodycznym. Wyzwalają wśród pracowników Ośrodka potrzebę samokształcenia, co wpływa na poziom świadczonych usług. Pracownicy zgodnie z planem szkoleń biorą udział w szkoleniach wewnętrznych i zewnętrznych. Są one nie tylko atrakcyjne, ale także potrzebne i wpływają na zwiększenie efektywności doradców.

Dzięki ewaluacji zauważa się poprawę jakości szkoleń.

2. Doskonalenie zawodowe

Cel:

Podnoszenie kwalifikacji kadry Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie, niezbędnych do świadczenia usług na wysokim poziomie oraz wprowadzanie nowych usług doradczych.

Uzasadnienie:

Z roku na rok podnosi się jakość życia na wsi. Ponadto w hodowli, chowie i produkcji pojawiają się nowe techniki i technologie. Pracownicy Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego oraz pracownicy merytoryczni Oddziałów na bieżąco zapoznają się z nowymi zagadnieniami w rolnictwie oraz formami wsparcia w ramach funduszy Unii Europejskiej. Wymagane więc jest ciągłe podnoszenie kwalifikacji kadry doradczej. Wyzwania te oraz obowiązujący system zarządzania jakością w KPODR powodują, że doskonalenie zawodowe oraz jego monitoring są nieodłącznym elementem pracy doradczej.

Dodatkowo co roku jesienią, Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie przesyła własną ofertę szkoleń dla doradców Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego. Po szczegółowym prześledzeniu oferty wraz z kierownikami merytorycznymi poszczególnych działów opracowywany jest roczny plan szkoleń dla pracowników Ośrodka, w którym zawarte są szkolenia, kursy, konferencje, seminaria itp. zarówno zewnętrzne jak i wewnętrzne.

Ciągłe doskonalenie zawodowe pracowników Ośrodka pozwala na prowadzenie szkoleń i wykonywanie usług doradczych na wysokim poziomie.

Planowane działania

Szkolenia wewnętrzne dla pracowników KPODR w Minikowie

Lp.	Tematyka szkoleń	Liczba szkoleń	Termin (miesiąc)	Miejsce realizacji	Uczestnicy	Wykładowca
1.	Zasady tworzenia i funkcjonowania grup producentów w ramach PROW 2014-2020	2	XII	Przysiek	doradcy	Tomasz Bieliński
2.	Energia odnawialna w praktyce – wyjazd studyjny	1	IX	woj. lubuskie	Specjaliści terenowi PPK ds. OZE (po 1 osobie z PZDR)	Adam Piszczek
3.	Najważniejsze elementy produkcji trzody chlewnej	2	II/III	Przysiek	Specjaliści terenowi ds. produkcji zwierzęcej (po 1 osobie z PZDR)	Zbigniew Szemczak
4.	Zmiana WPR i działania PROW na lata 2014-2020	3	IV	Minikowo, Przysiek, Zarzeczewo	specjaliści terenowi oraz specjaliści zakładowi	Piotr Sawa Tadeusz Sobczyk Waldemar Janiak
5.	Rejestracja i prowadzenie działalności gospodarczej	1	X/XI	Minikowo	specjaliści terenowi ds. przedsiębiorczości	Dawid Skotnicki
6.	Programy rolnośrodowiskowe w gospodarstwie rolnym – wyjazd studyjny	1	X	woj. kujawsko-pomorskie	doradcy	Natalia Narewska

3. Kontrola wewnętrzna

Cel:

Ocena jakości realizowanych usług szkoleniowych, doradczych i wystawienniczo-targowych oraz prawidłowego stosowania aktów normatywnych, procedur, instrukcji obowiązujących w Kujawsko-Pomorskim Ośrodku Doradztwa Rolniczego.

Uzasadnienie:

Złożoność zadań oraz skala działalności Ośrodka wymaga prowadzenia kontroli wewnętrznej. W KPODR corocznie określa się plan kontroli wewnętrznych, po realizacji których sporządza się protokoły kontroli oraz roczne sprawozdanie z przeprowadzonych kontroli. Poprzez kontrolę zwiększa się nadzór nad właściwym wykorzystaniem zasobów Ośrodka i wykonywaniem zadań doradczych, szkoleniowych oraz upowszechnieniowych. Kontrole wewnętrzne pozwalają na ustalenie przyczyn i skutków ewentualnych nieprawidłowości oraz ich usunięcie lub przeciwdziałanie w przyszłości.

D. Doskonalenie Systemu Zarządzania Jakością w pracy doradczej

Cel:

Poprawa zadowolenia klienta w zakresie świadczonych usług przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego.

Uzasadnienie:

W 2013 roku Ośrodek przeszedł pozytywnie badanie auditowe, tym samym potwierdził sprawne funkcjonowanie Systemu Zarządzania Jakością zgodnie z Normą 9001:2008. Obowiązujące procedury pozwoliły na prawidłowy przebieg procesu obsługi klienta oraz działań wewnętrznych Ośrodka, jak również na monitorowanie realizowanych zadań. Dbając o jakość świadczonych usług, a przez to zadowolenie klienta, jak również markę firmy na rynku, w 2014 roku będą podejmowane działania pozwalające na doskonalenie istniejącego systemu. Umożliwi to z kolei utrzymanie stałych klientów oraz pozyskanie nowych. Prowadzone działania monitorujące zadowolenie klienta pozwolą na spełnienie oczekiwań np. dodatkowe szkolenia, rozszerzenie zagadnień z danej tematyki, udzielanie profesjonalnych porad czy rzetelnie opracowanej dokumentacji aplikacyjnej. Wszystkie te działania mają na celu usprawnienie pracy oraz utrzymanie marki Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego jako profesjonalnej firmy doradczej.

Planowane działania:

- Zaplanowanie i przeprowadzenie auditów wewnętrznych planowych w KPODR w 2014 r.,
- Analizy kwartalne realizacji Celów Jakości na 2014r.,
- Opracowanie Przeglądu Systemu Zarządzania Jakością,
- Szkolenie doskonalące dla audytorów wewnętrznych.

E. Projekty planowane do realizacji w 2014 roku

Tytuł projektu	Produkty (liczba działań i liczba uczestników)	Rezultaty	Okres realizacji	Koszt zadania uzyskane dofinansowanie i jego źródła
„Ekologizacja wsi woj. kujawsko -pomorskiego, kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego poprzez wdrażanie w życie tzw. Dobrej Kultury Rolnej”	Seminarium wojewódzkie – 70 osób	Projekt skierowany do docelowej grupy gospodarstw rolnych zlokalizowanych na terenie woj. kuj.-pom. w 8 wybranych gminach po 15 w każdej. Programem objętych zostało 120 gospodarstw, w których realizowana będzie kompleksowa ochrona środowiska związana z ograniczeniem wpływu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego i socjalno - bytowego do środowiska. W tym celu opracowane zostaną dla każdego gospodarstwa programy naprawcze. W ramach programu każde gospodarstwo prowadzić będzie selektywną zbiórkę odpadów z wydzieleniem i oznaczeniem odpadów niebezpiecznych, założy kompostownik, zadba o szeroko rozumianą estetykę zagrody, dokona nowych nasadzeń itd.	styczeń 2014- 30 listopad 2014	68.500,00 zł WFOŚiGW w Toruniu
	„Ekologizacja wsi województwa kujawsko-pomorskiego” - konkurs o zasięgu wojewódzkim – 1 dla 8 gospodarstw			
	„Ekologiczne zagospodarowanie zagrody wiejskiej” - konkurs o zasięgu gminnym – 8			

	w ośmiu gminach dla 120 gospodarstw			
	Szkolenia dla uczestników konkursu – 16 szkoleń w 8 gminach dla 240 osób			
	Pokaz kompostowania odpadów organicznych – 8 pokazów w 8 gminach dla 120 osób			
	Prowadzenie 120 demonstracji dotyczących ekologicznego zagospodarowania zagrody wiejskiej (estetyka zagrody, sanitacja, gospodarka odpadami, profilaktyka zdrowia, ochrona krajobrazu) w gospodarstwach dla których opracowano plany naprawcze			
„Promocja żywności proekologicznej na rynku konsumenckim”	Seminarium wojewódzkie – dla 60 osób	Wzrost świadomości rolnika w tematyce związanej z przestawianiem produkcji konwencjonalnej na ekologiczną oraz odbiorców, czyli konsumentów umiejących odróżnić produkty od siebie. Promocja tych produktów na rynku. Zapoznanie odbiorców z obowiązującymi przepisami prawnymi dotyczącymi rolnictwa ekologicznego oraz nowym oznakowaniem.	1.03.2014 – 30.11.2014	14.000,00 zł WFOŚiGW w Toruniu
	Szkolenia - 8 szkoleń dla 160 osób			
	Warsztaty ekologiczne- 3 dla 90 osób			
	Promocja produktów ekologicznych na wystawie targowej „Lato na wsi” – 1 wystawa, 10 stoisk,			

„Ogólnopolskie spotkania ekologiczne” oraz Krajowe Dożynki Ekologiczne	Forum Ochrony Środowiska – konferencja ponadwojewódzka nt. „Zarządzanie gospodarką odpadami w świetle obowiązujących przepisów prawnych” dla 100 osób	Konferencja ponadwojewódzka przeznaczona dla samorządowców województwa kuj.-pom.i województw ościennych, przybliżająca gospodarkę odpadami, w tym niebezpiecznymi oraz zmiany zachodzące w prawodawstwie. Zorganizowanie Krajowych Dożynek Ekologicznych z 15 stoiskami ekologicznymi. Promowanie przetwórstwa i gospodarstw ekologicznych oraz żywności ekologicznej.	1.09.2014-30.09.2014	6.300,00 zł WFOŚiGW w Toruniu
	Materiały konferencyjne nt. „Zarządzanie gospodarką odpadami w świetle obowiązujących przepisów prawnych” - 400 egzemplarzy			
	XVIII Krajowe Dożynki Ekologiczne			
	Stoisko na Krajowe Dożynki Ekologiczne w Przysieku + wystawcy ekologiczni			
Wydawnictwa	3 wydawnictwa (foldery i broszura) - po 2000 egzemplarzy	Foldery i broszura wykorzystywane zostaną w pracy doradczej i szkoleniowej jako uzupełnienie i utwalenie wiedzy	maj 2014 - listopad 2014	10.000,00 zł WFOŚiGW w Toruniu
Konkursy	5 konkursów (Minikowo, Zarzeczewo, Przysiek) dla 1000 osób, przewidziano po 40	Konkursy opracowane w formie pytań testowych skierowane zostaną do osób uczestniczących w imprezach	01.05.2014 – 30.09.2014	14.000,00 zł WFOŚiGW

	nagród na każdy konkurs Tematyka konkursów: „Poznaję produkt ekologiczny, „Z ekologią na ty”, „ Z ekologią w domu i zagrodzie”, „Ekologia i Ochrona Środowiska”, „ Człowiek i Środowisko”.	organizowanych przez KPODR. Działania konkursowe mają na celu nie tylko sprawdzenie wiedzy ekologicznej, ale także jej pogłębienie. Rezultat stanowią będą osoby, które prawidłowo odpowiedzą na pytania konkursowe i otrzymają nagrody rzeczowe w postaci drzewek i krzewów ozdobnych.		w Toruniu
Przygotowanie cyklicznych audycji TVP S.A Oddział w Bydgoszczy w zakresie ochrony środowiska dla programu EKOOPCJE	Przygotowanie i nagranie trzech programów o tematyce ekologicznej	Programy edukacyjne dla społeczeństwa mające wpływ na propagowanie właściwych zachowań społeczeństwa związanych z ochroną środowiska naturalnego.	01.04.2014 – 15.11.2014	16.500,00 zł WFOŚiGW w Toruniu
Mała Retencja – Duża Sprawa	Przygotowanie i przeprowadzenie szkoleń oraz organizacja konferencji	Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców wsi na temat skali problemów w gospodarowaniu wodą i znaczenie małej retencji w przeciwdziałaniu suszom i powodziom, ochronie przyrody i ochronie obszarów wiejskich. 1 szkolenie – dla 10 doradców 1 szkolenie – dla 12 doradców debata – dla 40 osób	styczeń- październik 2014	4000,00 zł Fundacja Ekologiczna Zielona Akcja
„Działania edukacyjne na terenach zagrożonych zanieczyszczeniami azotanami pochodzenia rolniczego OSN”	Prowadzenie szkoleń dla rolników, których gospodarstwa położone są na terenach zagrożonych zanieczyszczeniem azotanami. Prowadzenie doradztwa w zakresie ochrony gleb i wód przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego.	Podniesienie świadomości ekologicznej rolników gospodarujących na obszarach szczególnie narażonych. Poprawa stanu czystości wód w województwie kujawsko-pomorskim.	2014 rok	Dofinansowanie z WFOŚiGW w Toruniu w wysokości około 10 000

	Okolo 50 szkoleń/1200 uczestników.			
„Edukacja w zakresie różnorodności biologicznej i ochrony krajobrazu na obszarach wiejskich związanych z ochroną i utrzymaniem sadów tradycyjnych”.	10 szkoleń w powiatach – 150 uczestników 1 wyjazd szkoleniowy -20 uczestników 1 konferencja podsumowująca -50 uczestników	Ochrona krajobrazu rolniczego oraz bioróżnorodności poprzez edukację związaną z pielęgnacją starych drzew owocowych.	01.05.2014 – 01.12.2014	10650 zł WFOŚiGW w Toruniu 1780 zł KPODR Minikowo
Twórczy Rozwój na rzecz Ochrony i Promocji Natury w województwie kujawsko-pomorskim (TROP Natury)	360 animacji przyrodniczych – 5400 uczestników 24 stragany przyrodnicze 1 Święto Łąk 76 wyjazdów Na Tropie Natury	Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców woj. kujawsko-pomorskiego	15.01.2013 – 28.02.2015	1.150.000,00 zł / EFRR 2.6 RPO WK-P
Q-Bicon – Kompetencje dla energii jutra: plan kwalifikacyjny dla projektu BlomassCONSultancy	1 kurs pilotażowy 15 osób przeszkolonych 1 raport z kursu pilotażowego	Przygotowanie programu kursu zawodowego na doradcę ds. biomasy	02.11.2012 – 01.10.2014	60 338 EURO LLL Program Leonardo da Vinci Działanie: Rozwój innowacji
Organizacja warsztatów edukacyjnych dla dzieci pt. „Kuchnia z naszego podwórka, czyli kulinarna edukacja dzieci”	6 szkoleń – 99 uczestników	Promocja produktów lokalnych	I-III kwartał	23 387,56 LGD Nakło
Aktywizacja i integracja przedstawicieli środowisk związanych z turystyką na terenie powiatu nakielskiego	1 kurs dla grupy 20 osobowej	Stworzenie wspólnego produktu turystycznego	III-IV kwartał	40 000 LGD Nakło
Organizacja imprezy związanej z promocją lokalnych walorów pod nazwą IV "Święto gęsi na Krajnie" w Minikowie	1 impreza – ok. 1000 odwiedzających, w tym: - konkurs kulinarny, - turniej kulinarny, - warsztaty ornitologiczne	Promocja gęsiny krajeńskiej	IV kwartał	30 537,98 LGD Nakło
Przetestowanie i wdrożenie usługi	16 planów marketingowych 30 asyst we wdrażaniu planu marketingowego	Podniesienie konkurencyjności, zyskowności lub rentowności	do 31.03.2014	119 000,00 zł 2.2.1 POKL

pilotażowej w zakresie marketingu i sprzedaży produktów dla mikro- i małych przedsiębiorstw z branży przetwórstwa rolno-spożywczego		i potencjału przedsiębiorstw		
„Karp nie tylko na Święta”	1 – pokaz kulinarny 1 – pokaz filetowania 1 – prezentacja chowu i hodowli karpia 2000 uczestników pokazów	Promocja spożycia karpia	11.05.2014	45 681,96 zł PO RYBY

F. Działania wewnętrzne podnoszące jakość świadczonych usług

Działalność wewnętrzna Ośrodka nastawiona jest na poprawę jakości świadczonych usług oraz doskonalenia umiejętności pracowników, służy także bezpieczeństwu pracy. Szczegółowe informacje o rodzajach i liczbie działań przedstawiono w tabeli poniżej.

Planowane działania

Rodzaj działania	Liczba działań
Opracowanie programu działalności KPODR	1
Opracowanie sprawozdania z realizacji rocznego programu działalności KPODR	1
Opracowanie planu szkoleń dla pracowników KPODR	1
Opracowanie harmonogramu ewaluacji	1
Opracowanie raportów indywidualnych z ewaluacji	25
Opracowanie planu kontroli wewnętrznych	1
Opracowanie sprawozdania z kontroli wewnętrznych	1
Opracowanie planu audytów	1
Opracowanie przeglądu systemu zarządzania jakością,	1
Opracowanie kwartalnych sprawozdań z realizacji celów jakości,	4
Przeprowadzenie auditów wewnętrznych w KPODR	53
Przeprowadzenie szkoleń z Systemu Zarządzania Jakością	1

**G. Zestawienie planowanych działań
KPODR na 2014 rok**

Priorytet I. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim**Program 1. Transfer innowacji technologicznych**

Działania		KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PM	Działy Razem
Zadanie 1. Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej								
Porady		3376	769	-	2	-	-	771
Szkolenia		278	21	-	-	-	-	21
Konferencje		20	20	-	-	-	-	20
Opracowania:	Wyliczenie DJP, wielkości płyt obornikowych i zbiorników na odchody płynne	7	2	-	-	-	-	2
	Plan nawozowy (bez OSN)	2	-	-	-	-	-	-
	Wniosek o dopłatę do materiału siewnego	316	2	-	1	-	-	3
	Wniosek o zwrot akcyzy paliwowej	3	-	-	-	-	-	-
	Wniosek o dopłatę do materiału siewnego AGNAS 1, AGNAS 2	160	-	-	-	-	-	-
	Prowadzenie księgi rejestracji zwierząt	2	-	-	-	-	-	-
Pokazy:	Pracy maszyn do produkcji roślinnej	10	1	-	-	-	-	1
	Pracy maszyn do produkcji zwierzęcej	5	4	-	-	-	-	4
	Inne	13	4	-	-	-	-	4
Przygotowanie poletek demonstracyjnych		100	100	-	-	-	-	100
Lustracje		1366	380	-	-	-	-	380
Zadanie 2. Upowszechnianie innowacji technicznych w ramach Centrum Techniki Rolniczej								
Szkolenia		2	2	-	-	-	-	2
Zadanie 3. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych								
Szkolenia		134	36	-	-	-	-	36

Priorytet I. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim**Program 2. Propagowanie odnawialnych źródeł energii**

Działania	KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PM	Działy Razem
Zadanie 1. Wykorzystanie surowców rolniczych oraz źródeł naturalnych w pozyskiwaniu energii odnawialnej							
Porady	251	30	-	-	-	-	30
Szkolenia	16	-	-	-	-	-	-
Konferencje	1	1	-	-	-	-	1
Lustracje	14	1	-	-	-	-	1

Program 3. Produkcja rolnicza w zgodzie ze środowiskiem**Zadanie 1. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu działania "Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych" w gospodarstwach rolnych**

Porady	1708	132	-	8	-	-	140
Szkolenia	42	1	-	-	-	-	1
Opracowania:	Opracowanie planu i/ lub wniosku rolnośrodowiskowego	129	14	-	5	-	19
	Korekta planu i/ lub wniosku rolnośrodowiskowego	316	27	-	-	-	27
	Wniosek o płatność-kontynuacja	2097	84	-	3	-	87
	Plan nawozowy	1615	56	-	-	-	56
	Prowadzenie rejestru działań agrotechnicznych związanych z programem rolnośrodowiskowym	2	-	-	-	-	-
Lustracje	363	20	-	-	-	-	20

Zadanie 2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)

Porady	412	35	-	-	-	-	35
Szkolenia	51	1	-	-	-	-	1
Opracowania:	Plany nawozowe	13	-	-	-	-	-
Lustracje	24	10	-	-	-	-	10

Priorytet I: Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim

Program 4. Przygotowanie rolników do korzystania z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej

Działania		KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PM	Działy Razem
Zadanie 1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW oraz wspieranie w pozyskiwaniu środków finansowych								
Porady		1664	30	-	15	-	-	45
Szkolenia		139	-	-	7	-	-	7
Opracowania:	Ułatwienie startu młodym rolnikom	8	-	-	1	-	-	1
	Modernizacja gospodarstw rolnych	43	1	-	1	-	-	2
	Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne	1	-	-	-	-	-	-
	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych	2	-	-	-	-	-	-
Lustracje		37	1	-	-	-	-	1
Zadanie 2. Przekazywanie rolnikom informacji w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)								
Porady		972	62	-	2	-	-	64
Szkolenia		24	-	-	-	-	-	-
Opracowania:	Wniosek: Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów	5	-	-	-	-	-	-
	Raport z oceny dostosowania gospodarstwa rolnego do minimalnych norm i BHP	3	-	-	-	-	-	-
Lustracje		218	18	-	-	-	-	18
Zadanie 3. Doradztwo dla rolników składających wnioski o płatność do gruntów rolnych								
Porady		866	50	-	8	-	-	58
Szkolenia		34	-	-	-	-	-	-
Opracowania: wnioski obszarowe		10070	93	80	15	-	-	188
Zadanie 4. Wspieranie rolników w organizowaniu grup producentów rolnych								
Porady		192	102	-	-	-	-	102
Szkolenia		15	12	-	-	-	-	12
Opracowania	Plan działania grupy producentów rolnych (plan marketingowy)	8	8	-	-	-	-	8
	Przygotowanie dokumentów do rejestracji grupy producentów rolnych	8	8	-	-	-	-	8
	Zmiany planu dochodzenia do uznania dla grupy producentów owoców i warzyw	6	6	-	-	-	-	6

Program 5. Uczestnictwo rolników w systemach jakości żywności

Działania	KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PM	Działy Razem
Zadanie 1. Propagowanie ekologicznych metod produkcji żywności							
Porady	118	-	-	-	10	-	10
Szkolenia	8	-	-	-	2	-	2
Konferencje	1	-	-	-	1	-	1
Opracowania: Przygotowanie wniosku do atestacji	2	-	-	-	-	-	-
Lustracje	36	-	-	-	15	-	15

Priorytet I. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim

Program 1. Transfer innowacji technologicznych

Działania		KPODR Razem	AL	BR	BY	CH	GD	GR	IN	LI	MG	NA	RA	RY	SE	SW	TR	TU	WA	WL	ZN	PZDR Razem
Zadanie 1. Wprowadzanie innowacji technologicznych w produkcji rolniczej																						
Porady		3376	50	415	145	330	85	65	206	219	30	121	60	120	50	200	72	72	55	185	125	2605
Szkolenia		278	16	7	14	14	12	8	17	16	6	10	19	14	10	36	12	14	10	16	6	257
Konferencje		20	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opracowania:	Wyliczenie DJP, wielkości płyt obornikowych i zbiorników na odchody płynne	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	2	5
	Plan nawozowy (bez OSN)	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	Wniosek o dopłatę do materiału siewnego	316	24	10	6	8	36	10	24	20	12	5	12	15	9	19	10	25	30	-	38	313
	Wniosek o zwrot akcyzy paliwowej	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	3
	Wniosek o dopłatę do materiału siewnego AGNAS 1, AGNAS 2	160	12	-	6	-	-	-	24	-	4	-	-	-	-	20	-	23	-	33	38	160
	Prowadzenie księgi rejestracji zwierząt	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Pokazy:	Pracy maszyn do produkcji roślinnej	10	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	9
	Pracy maszyn do produkcji zwierzęcej	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Inne	13	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	9
Przygotowanie poletek demonstracyjnych		100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lustracje		1366	85	45	78	100	38	10	47	75	-	55	67	75	12	95	46	40	20	84	14	986
Zadanie 2. Upowszechnianie innowacji technicznych w ramach Centrum Techniki Rolniczej																						
Szkolenia		2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zadanie 3. Prowadzenie kursów i szkoleń kwalifikacyjnych																						
Szkolenia		134	2	14	1	5	5	6	8	6	2	5	1	4	7	7	7	6	7	2	3	98

Priorytet I. Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim

Program 2. Propagowanie odnawialnych źródeł energii

Działania	KPODR Razem	AL	BR	BY	CH	GD	GR	IN	LI	MG	NA	RA	RY	SE	SW	TR	TU	WA	WL	ZN	PZDR Razem
Zadanie 1. Wykorzystanie surowców rolniczych oraz źródeł naturalnych w pozyskiwaniu energii odnawialnej																					
Porady	251	14	4	5	7	4	10	24	35	3	5	10	20	4	10	5	19	15	15	12	221
Szkolenia	16	1	1	-	1	1	1	1	1	-	1	1	2	1	1	1	-	-	1	1	16
Konferencje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lustracje	14	-	-	-	-	-	-	10	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	13

Program 3. Produkcja rolnicza w zgodzie ze środowiskiem

Zadanie 1. Pomoc rolnikom w realizacji lub wdrażaniu działania "Wspieranie przedsięwzięć rolnośrodowiskowych" w gospodarstwach rolnych

Porady	1708	40	84	55	55	105	85	125	60	23	135	150	115	22	50	115	125	32	92	100	1568	
Szkolenia	42	-	5	1	-	1	4	-	3	-	4	6	-	1	2	5	2	-	6	1	41	
Opracowania:	Opracowanie planu i/ lub wniosku rolnośrodowiskowego	129	-	22	-	-	30	13	-	10	-	-	-	-	10	-	-	-	-	25	110	
	Korekta planu i/ lub wniosku rolnośrodowiskowego	316	9	-	5	-	13	-	50	5	-	12	90	-	15	11	-	-	10	10	59	289
	Wniosek o płatność-kontynuacja	2097	96	72	75	140	52	150	90	30	45	185	225	75	90	85	130	190	35	170	75	2010
	Plan nawozowy	1615	64	52	40	95	30	150	83	15	45	65	223	52	70	50	75	185	65	105	95	1559
	Prowadzenie rejestru działań agrotechnicznych związanych z programem rolnośrodowiskowym	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
	Lustracje	363	7	24	38	15	15	30	27	5	-	31	12	-	-	30	70	-	10	10	19	343
Zadanie 2. Doradztwo dla rolników gospodarujących na obszarach objętych Dyrektywą Azotanową (OSN)																						
Porady	412	39	-	5	35	-	10	21	8	-	-	60	-	-	15	25	-	28	115	16	377	
Szkolenia	51	6	-	2	4	1	-	4	2	-	-	12	-	-	3	5	-	-	8	3	50	
Opracowania:	Plany nawozowe	13	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	7	-	-	-	-	-	13	
	Lustracje	24	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	14	

Priorytet I: Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych w województwie kujawsko-pomorskim

Program 4. Przygotowanie rolników do korzystania z mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej

Działania	KPODR Razem	AL	BR	BY	CH	GD	GR	IN	LI	MG	NA	RA	RY	SE	SW	TR	TU	WA	WL	ZN	PZDR Razem
Zadanie 1. Edukacja rolników w zakresie działań PROW oraz wspieranie w pozyskiwaniu środków finansowych																					
Porady	1664	58	58	90	90	90	95	180	105	27	159	120	100	50	50	70	65	63	55	94	1619
Szkolenia	139	6	5	4	10	5	6	14	4	1	7	18	8	5	10	5	5	4	13	2	132
Opracowania:	Ułatwienie startu młodym rolnikom	8	-	-	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
	Modernizacja gospodarstw rolnych	43	-	-	-	-	8	6	-	-	-	-	-	-	-	10	7	-	-	10	41
	Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych oraz wprowadzenie odpowiednich działań zapobiegawczych	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Lustracje	37	-	-	-	-	-	10	11	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	36
Zadanie 2. Przekazywanie rolnikom informacji w zakresie wprowadzania zasady wzajemnej zgodności (cross compliance)																					
Porady	972	31	53	60	12	70	50	43	100	10	110	30	90	25	50	50	30	17	28	49	908
Szkolenia	24	-	1	-	-	2	1	-	3	-	4	-	4	-	9	-	-	-	-	-	24
Opracowania:	Wniosek- Korzystanie z usług doradczych przez rolników i posiadaczy lasów	5	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	5
	Raport z oceny dostosowania gospodarstwa rolnego do minimalnych norm i BHP	3	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	3
Lustracje	218	-	10	10	-	25	10	30	12	-	29	-	-	-	25	2	25	-	-	22	200

Priorytet II: Podnoszenie poziomu zarządzania gospodarstwem rolnym

Program 1. Ocena możliwości rozwoju gospodarstw

Działania		KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PM	Działy Razem
Zadanie 1. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej								
Porady		964	-	125	-	-	-	125
Szkolenia		19	-	-	-	-	-	-
Konferencje		3	-	3	-	-	-	3
Opracowania: Agrokoszty		230	-	40	-	-	-	40
Zadanie 2. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych								
Porady		634	-	110	-	-	-	110
Szkolenia		20	-	-	-	-	-	-
Opracowania	Plany przedsięwzięć, korekty	229	-	16	-	-	-	16
	Analizy ekonomiczne (w tym szacunki i kalkulacje)	46	-	46	-	-	-	46
Zadanie 3. Gromadzenie i upowszechnianie rolniczej informacji rynkowej								
Informacja rynkowa		10	-	10	-	-	-	10
Cotygodniowe notowania targowiskowe		884	-	-	-	-	-	-
Cotygodniowe notowania do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi		272	-	52	-	-	-	52
Kwartalne notowania cen środków do produkcji do bazy KPODR		72	-	4	-	-	-	4
Kwartalne notowania cen nawozów mineralnych dla CDR w Brwinowie		160	-	8	-	-	-	8
Analiza kształtowania się relacji cen na produkty rolnicze i środki do produkcji		12	-	12	-	-	-	12
Ankieta gospodarstwa rolnego SGH		760	-	-	-	-	-	-
Program 2. Zbieranie i wykorzystanie danych rachunkowych								
Zadanie 1. Prowadzenie rachunkowości w ramach systemu Polski FADN								
Prowadzenie ksiąg FADN		1420	20	282	-	-	12	314
Wizyty w gospodarstwach		8520	120	1692	-	-	72	1884
Wprowadzanie danych do komputera i generowanie raportu		1419	20	281	-	-	12	313
Zadanie 2. Rozliczanie podatku dochodowego i VAT								
Porady		474	-	95	-	-	-	95
Szkolenia stacjonarne		42	-	4	-	-	-	4
Prowadzenie ewidencji rachunkowej (podatek dochodowy i VAT)		253	-	80	-	-	-	80

Priorytet II: Podnoszenie poziomu zarządzania gospodarstwem rolnym

Program 1. Ocena możliwości rozwoju gospodarstw

Działania	KPODR Razem	AL.	BR	BY	CH	GD	GR	IN	LI	MG	NA	RA	RY	SE	SW	TR	TU	WA	WL	ZN	PZDR Razem	
Zadanie 1. Analiza dochodów i kosztów działalności rolniczej																						
Porady	964	52	60	22	100	59	56	20	50	10	50	44	30	10	10	40	62	54	70	40	839	
Szkolenia	19	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	19	
Konferencje	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Opracowania: Agrokoszty	230	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	190	
Zadanie 2. Sporządzanie opracowań i analiz ekonomicznych																						
Porady	634	22	16	83	20	50	12	30	57	7	55	15	48	9	10	12	15	10	10	43	524	
Szkolenia	20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	20	
Opracowania	Plany przedsięwzięć	229	10	12	5	5	13	10	21	10	5	10	15	12	10	7	8	9	8	10	33	213
	Analizy ekonomiczne (w tym szacunki i kalkulacje)	46	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zadanie 1. Gromadzenie i upowszechnianie rolniczej informacji rynkowej																						
Informacja rynkowa	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Cotygodniowe notowania targowiskowe	884	52	52	104	52	52	52	52	52	52	-	52	52	-	-	52	52	52	52	52	884	
Cotygodniowe notowania do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi	272	-	52	-	-	52	52	-	-	-	-	-	52	-	-	-	-	-	12	-	220	
Kwartalne notowania cen środków do produkcji do bazy KPODR	72	4	4	4	-	4	4	4	4	4	4	4	4	-	4	4	4	4	4	4	68	
Kwartalne notowania cen nawozów mineralnych dla CDR w Brwinowie	160	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	152	
Analiza kształtowania się relacji cen na produkty rolnicze i środki do produkcji	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Ankieta gospodarstwa rolnego SGH	760	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	40	760	
Program 2. Zbieranie i wykorzystanie danych rachunkowych																						
Zadanie 1. Prowadzenie rachunkowości w ramach systemu Polski FADN																						
Prowadzenie ksiąg FADN	1420	72	60	83	100	74	56	52	50	30	70	44	30	40	82	40	62	44	70	47	1106	
Wizyty w gospodarstwach	8520	432	360	498	600	444	336	312	300	180	420	264	180	240	492	240	372	264	420	282	6636	
Wprowadzanie danych do komputera i generowanie raportu	1419	72	60	83	100	74	56	52	50	30	70	44	30	40	82	40	62	44	70	47	1106	
Zadanie 2. Rozliczanie podatku dochodowego i VAT																						
Porady	474	30	12	45	13	20	5	9	15	5	55	13	25	40	5	5	12	13	33	24	379	
Szkolenia stacjonarne	42	2	2	3	2	4	1	2	2	1	2	1	4	1	1	1	1	2	4	2	38	
Prowadzenie ewidencji rachunkowej (podatek dochodowy i VAT)	253	9	8	17	11	10	-	4	1	-	15	19	15	4	16	-	-	1	33	10	173	

Priorytet III: Wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich**Program 1. Reorientacja zawodowa mieszkańców wsi oraz wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich**

Działania		KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PM	Działy Razem
Zadanie 1. Wspieranie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz promowanie wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku								
Porady		194	-	-	34	-	-	34
Szkolenia		28	-	-	-	-	-	-
Kursy		1	-	-	-	-	-	-
Konferencje		1	-	-	1	-	-	1
Lustracje		91	-	-	25	-	-	25
Zadanie 2. Rozwój rękodzielnictwa szansą różnicowania dochodów na obszarach wiejskich								
Porady		87	-	-	-	-	-	-
Szkolenia		52	-	-	6	-	-	6
Zadanie 3. Doradztwo i edukacja mieszkańców wsi w zakresie reorientacji zawodowej oraz pozyskiwania pozarolniczych źródeł dochodu								
Porady		2018	-	684	756	-	-	1440
Szkolenia		43	-	-	2	-	-	2
Konferencja		1	-	-	1	-	-	1
Opracowania	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	1	-	-	1	-	-	1
	Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	1	-	-	-	-	-	-
	Indywidualne Plany Reorientacji zawodowej	456	-	-	-	-	-	-
Dyżury w Biurze Reorientacji Zawodowej		1368	-	228	228	-	-	456
Program 2. Promowanie i wspieranie inicjatyw lokalnych								
Zadanie 1. Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich jako liderów rozwoju lokalnego								
Porady		53	-	-	13	-	-	13
Szkolenia		5	-	-	-	-	-	-
Zadanie 2. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi oraz tradycji kulinarnych regionu								
Porady		87	-	-	7	-	-	7
Szkolenia		51	-	-	12	-	-	12
Opracowania	Przygotowanie dokumentacji dla produktów i wytwórców	13	-	-	-	-	-	-

Priorytet III: Wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Program 3. Edukacja z zakresu ekologii i ochrony środowiska

Działania		KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PM	PI	Działy Razem
Zadanie 1. Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami, w tym niebezpiecznymi									
Porady		323	-	-	-	50	-	-	50
Szkolenia		23	-	-	-	3	-	-	3
Konferencje		1	-	-	-	1	-	-	1
Pokaz kompostowania		8	-	-	-	-	-	-	-
Lustracje		384	-	-	-	50	-	-	50
Opracowania	Plany naprawcze dla gospodarstw ochrony środowiska	120	-	-	-	-	-	-	-
Zadanie 2. Promocja tradycyjnych sadów									
Porady		27	3	-	-	-	-	-	3
Szkolenia		8	3	-	-	-	-	-	3
Konferencje		1	1	-	-	-	-	-	1
Lustracje		9	-	-	-	-	-	-	-
Zadanie 3. Kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska									
Porady		86	-	-	-	40	-	-	40
Szkolenia		6	-	-	-	3	-	-	3
Konferencje		1	-	-	-	1	-	-	1
Lustracje		62	-	-	-	30	-	-	30
Animacje przyrodnicze (Trop Natury, obozy ornitologiczne)		380	-	-	30	18	9	3	60

Priorytet III: Wielofunkcyjny, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

Program 3. Edukacja z zakresu ekologii i ochrony środowiska

Działania	KPODR Razem	AL	BR	BY	CH	GD	GR	IN	LI	MG	NA	RA	RY	SE	SW	TR	TU	WA	WL	ZN	PZDR Razem
Zadanie 1. Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami, w tym niebezpiecznymi																					
Porady	323	9	-	-	-	4	-	11	44	30	-	15	30	6	30	30	34	-	30	-	273
Szkolenia	23	-	-	2	-	-	-	-	3	3	-	1	4	-	2	2	1	-	2	-	20
Konferencje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pokaz kompostowania	8	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	1	-	1	-	8
Lustracje	384	-	-	-	-	-	-	4	45	45	-	15	45	-	45	45	45	-	45	-	334
Opracowania	Plany naprawcze dla gospodarstw ochrony środowiska	120	-	-	-	-	-	-	15	15	-	15	15	-	15	15	15	-	15	-	120
Zadanie 2. Promocja tradycyjnych sadów																					
Porady	27	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-	20	-	-	-	-	-	24
Szkolenia	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-	-	5
Konferencje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lustracje	9	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	9
Zadanie 3. Kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa wiejskiego sprzyjających ochronie środowiska																					
Porady	86	5	-	-	-	-	-	6	5	-	-	20	-	-	-	5	-	-	5	-	46
Szkolenia	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	1	-	3
Konferencje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lustracje	62	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	-	-	32
Animacje przyrodnicze (Trop Natury, obozy ornitologiczne)	380	17	16	17	17	16	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	16	17	17	320

Priorytet IV: Promowanie postępu biologicznego i technologicznego produkcji rolniczej**Program 1. Upowszechnianie najnowszych rozwiązań technicznych i osiągnięć hodowlanych**

Działania	KPODR Razem	PT	PE	PR	PS	PI	Działy Razem
Zadanie 1. Organizacja imprez wystawienniczo-targowych							
Impreza wystawienniczo-targowa	22	3	-	10	-	4	17
Zadanie 2. Organizacja konkursów i olimpiad wiedzy rolniczej							
Konkursy	21	3	-	3	7	2	15
Olimpiady	16	-	-	-	-	1	1
Zadanie 3. Wydawnictwa i publicystyka							
Audycja RTV	38	11	-	5	16	5	37
Artykuły w wydawnictwach KPODR	341	76	26	27	12	31	172
Artykuły w wydawnictwach obcych	30	6	-	-	5	4	15
Opracowanie autorskie (broszury, ulotki, katalogi)	18	8	3	2	5	-	18
Opracowanie redakcyjne (Wieś Kujawsko-Pomorska, broszury, ulotki, plakaty, foldery, katalogi)	87	1	-	-	-	86	87
Aktualności – internetowy biuletyn informacyjny	143	46	28	32	13	24	143
Program 2. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi							
Zadanie 1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi							
Udział w dożynkach wiejskich, gminnych, powiatowych	127	3	-	4	5	-	12
Udział w targach (przygotowanie stoiska KPODR)	46	11	-	4	11	5	31
Udział w komisjach kłeskowych	27	2	-	-	-	-	2
Udział w komisjach konkursowych	79	13	-	4	19	1	37
Udział w posiedzeniach rad gminy, powiatu, itp.	165	-	-	1	-	-	1
Inne	69	3	-	1	8	-	12

Priorytet IV: Promowanie postępu biologicznego i technologicznego produkcji rolniczej

Program 1. Upowszechnianie najnowszych rozwiązań technicznych i osiągnięć hodowlanych

Działania	KPODR Razem	AL	BR	BY	CH	GD	GR	IN	LI	MG	NA	RA	RY	SE	SW	TR	TU	WA	WL	ZN	PZDR Razem
Zadanie 1. Organizacja imprez wystawienniczo-targowych																					
Impreza wystawienniczo-targowa	22	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3	5
Zadanie 2. Organizacja konkursów i olimpiad wiedzy rolniczej																					
Konkursy	21	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	1	-	1	-	6
Olimpiady	16	-	1	1	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	1	15
Zadanie 3. Wydawnictwa i publicystyka																					
Audycja RTV	38	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Artykuły w wydawnictwach KPODR	341	7	12	9	9	8	9	11	9	4	6	9	8	5	13	8	7	7	15	13	169
Artykuły w wydawnictwach obcych	30	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	1	3	5	-	-	2	15
Opracowanie autorskie (broszury, ulotki, katalogi)	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Opracowanie redakcyjne (Wiś Kujawsko-Pomorska, broszury, ulotki, plakaty, foldery, katalogi)	87	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aktualności – internetowy biuletyn informacyjny	143	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Program 2. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Zadanie 1. Współpraca z organizacjami samorządowymi, związkami producentów, instytucjami, szkołami i firmami rolniczymi

Udział w dożynkach wiejskich, gminnych, powiatowych	127	2	6	5	6	7	6	8	6	4	6	4	5	4	10	8	10	4	3	11	115
Udział w targach (przygotowanie stoiska KPODR)	46	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	5	1	1	-	-	-	-	4	15
Udział w komisjach kłeskowych	27	4	-	-	-	2	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	25
Udział w komisjach konkursowych	79	1	-	4	6	4	1	4	4	-	2	1	2	-	1	5	2	5	-	-	42
Udział w posiedzeniach rad gminy, powiatu, itp.	165	2	16	-	5	4	8	19	12	6	9	-	9	4	20	12	15	7	6	10	164
Inne	69	-	-	6	-	-	-	24	-	2	-	-	-	-	20	-	-	5	-	-	57